

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

Ústav historických věd

Josefína Kounicová – manželka šlechtice, politika a mecenáše

Bakalářská práce

Aneta Vrzáčková

2014

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta Vrzáčková**
Osobní číslo: **H11263**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obory: **Historie (dvouoborové)**
Ochrana hmotných památek (dvouoborové)
Název tématu: **Josefína Kounicová - manželka šlechtice, politika a mecenáše**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměří na život druhé manželky česko-moravského šlechtice a politika Václava Kounice Josefíny, roz. Horové, z aspektu životních cyklů (mládí, vzdělání, manželství, vdovství). Půjde zároveň o analýzu věkově i sociálně nerovného bezdětného manželství v občanském století.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

MZA Brno, Rodinný archiv Kouniců Slavkov. Zámek Slavkov - Austerlitz, Fond: JUDr. Václav Kounic - pozůstalost. HALADA, Jan. Lexikon české šlechty. Praha: Akropolis, 1992. HANUŠ, Jiří a kol. Člověk na Moravě v první polovině 20. století. Brno: CDK, 2006. ISBN: 80-7325-105-1. HOLEČEK, Josef. Česká šlechta. Praha: Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, 1918. CHOVANEC, Jan. Josefína a jiné obrázky z Uherskobrodská a moravsko-slovenského pomezí. Uherský Brod: Jaspis, 1996. KLOBAS, Oldřich. Šlechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic. Brno: Ave, 1993. MALÍŘ, Jiří - RÁJA, Martin. JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno: Matice moravská, 2010. ISBN: 978-80-86488-61-5. ZATLOUKAL, Jaroslav. Svědectví Kounicových kolejí. Brno: Klub Kounicových kolejí, 1946.

Vedoucí bakalářské práce:

prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. srpna 2012**

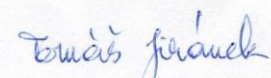
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2014**



prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

 **Univerzita Pardubice**
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 84

L.S.


doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 20. ledna 2014

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v této práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 6. 2014

.....

Aneta Vrzáčková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce prof. PhDr. Mileně Lenderové, CSc. za odborné vedení a cenné rady. Můj dík také patří Mgr. Martinu Rájovi PhD., za ochotné poskytnutí materiálů k mojí práci a také Ing. Petru Šimovi a Ing. Alici Šeré za pomoc při úpravě této práce.

Také bych chtěla poděkovat svojí rodině a svému příteli za trpělivost a podporu, kterou mi poskytovali při tvorbě této práce a vůbec po celou dobu mého dosavadního studia.

Anotace

Tato bakalářská práce se nazývá Joseřina Kounicová – manželka šlechtice, politika a mecenáše. Práce je zaměřena na rozbor životních cyklů této ženy (mládí, manželství, vdovství, sklonek života). Na základě pramenů je zde analyzováno věkově i majetkově nerovné bezdětné manželství šlechtice Václava Roberta hraběte Kounice a jeho ženy Joseřiny roz. Horové, pocházející z chudých poměrů.

Klíčová slova

Joseřina Kounicová, Václav hrabě Kounic, 19. století, 20. století, šlechta, fideikomis

Title

Josephine Kaunitz – the wife of nobleman, politician and benefactor

Annotation

This bachelor's thesis is called Josephine Kaunitz – nobleman's, politician's and patron's wife. The thesis is focused on the analysis of life cycles of this woman (youth, marriage, widowhood, declining years). Based on the sources, a childless marriage, unequal in terms of age and property, between the nobleman Wenceslas Robert, Earl of Kaunitz, and his wife Josephine, born Horova, from poor backgrounds is analyzed here.

Key words

Josephine Kaunitz, Wenceslas, Earl of Kaunitz, 19th century, 20th century, aristocracy, entailment

Obsah

Úvod	10
1. Kounicové – rod, z něhož Václav hrabě Kounic pocházel	18
2. Václav hrabě Kounic – první a jediný manžel Josefíny	20
2.1. Dětství a léta studia	20
2.2. Lásky hraběte Kounice	21
2.3. Politická kariéra	22
2.4. Václav hrabě Kounic jako dědic velkostatků na Moravě	23
2.5. Jaký Václav byl a čemu se věnoval?	23
2.6. Václav Kounic – mecenáš.....	24
2.7. Blesk z čistého nebe – mladá Josefka Horová	26
3. Josefína Kounicová, roz. Horová	27
3.1. Dětství a dospívání Josefíny Horové	27
3.2. Josefinino rodiště – Žinkovy.....	27
3.3. Školní léta	29
3.4. Josefinin odchod z domova.....	31
4. Setkání Josefíny s manželem a vývoj jejich vztahu	33
4.1. První setkání Josefíny a Václava hraběte Kounice	33
4.2. Růžencová pouť	34
4.3. Útěk do rodných Žinkov	35
4.4. Josefína společníci hraběte a její odchod do Prahy díky velkorysé nabídce Václava	36
4.5. Vysoká u Příbrami a seznámení s Antonínem Dvořákem	39
4.6. Zámeček <i>Obora</i>	41
4.7. Období před svatbou.....	42
5. Manželství Josefíny a Václava Kounicových	44
5.1. Svatba a velkorysý dar.....	44
5.2. Bezdětné manželství.....	47
5.3. Léta po svatbě	47
6. Úmrtí Václava a dlouhé období Josefinina vdovství.....	49
6.1. Smrt Václava hraběte Kounice a vyřizování dědictví	49
6.2. Dlouhé období vdovství a vzpomínky Josefíny na jejího manžela	50
6.3. Pozůstalost Václava Kounice.....	51

6.4. Léta po smrti manžela	52
7. Zásahy do hospodaření, s nimiž se musela Josefína vyrovnat.....	53
7.1. První pozemková reforma.....	53
7.2. Období druhé světové války a dopad na Josefínino hospodaření	54
7.3. Období po druhé světové válce	54
7.4. Osud studentských vysokoškolských kolejí	56
7.5. Události roku 1948 v životě Josefíny Kounicové	56
8. Podzim života Josefíny Kounicové a její úmrtí	59
8.1. Zhoršující se zdravotní stav Josefíny	59
8.2. Úmrtí Josefíny Kounicové	61
8.3. Vyřizování dědictví	61
Závěr	63
Summary	66
Seznam použité literatury a pramenů	67

Úvod

Tématem mojí bakalářské práce je Josefina Kounicová, roz. Horová – manželka šlechtice, politika a mecenáše. Práce se zaměří na život Josefíny s ohledem na přirozená životní období ženy (mládí, vzdělání, manželství, vdovství, sklonek života).

Jedná se o ženu, kterou potkal neobyčejný osud v osobním životě, a současně prožila mnoho událostí, které se staly významnými mezníky v našich dějinách. Narodila se do chudé rodiny v malé vesnici Žinkovy na Plzeňsku v době, kdy vládl František Josef I. a státním zřízením byla ještě Rakousko-Uherská monarchie. Pětiletou školu absolvovala bez problémů s vynikajícím prospěchem. Kvůli zdravotnímu stavu, a ne zrovna dobré finanční situaci v rodině, jí nebylo umožněno, aby studovala dále. Tak se ještě jako mladé děvče dostala díky své tetě do služby na panský dvůr Kouniců, kde se do ní zamiloval hrabě a pán tohoto panství Václav Robert Kounic. Ona sama se mu zprvu spíše vyhýbala, protože měla obavy, co by si ostatní pomysleli a také se jej trochu bála. Byla přece jen mladá dívka a pan hrabě byl již padesátník. Jeho naléhání ale neustávalo. Josefina nakonec vše vyřešila tím, že hraběte vyslyšela a stala se prozatím jeho společnicí, kterou byla téměř desetiletí, než se stala jeho právoplatnou manželkou.

Sňatkem s tímto mužem povýšila Josefina do hraběcího stavu. Takovéto manželství bylo na tuto dobu velmi atypické, dříve by byl takový přechod mezi vrstvami nemyslitelný. Jejich vztah se samozřejmě neobešel bez pomluv a uštěpačných poznámek okolí. Kromě toho byl Václav o mnoho starší než Josefina. Jejich manželství bylo poklidné, ale bohužel netrvalo dlouho, Václav totiž pět let po svatbě zemřel. Z manželství také nevzešli žádní potomci a Josefina se už poté nikdy neprovdala.

Na Josefíně tedy zůstala část hospodaření, musela spravovat majetek, který zdědila. Už jako vdova zažila první světovou válku, vznik Československa, druhou světovou válku a komunistický převrat. Se všemi těmito událostmi se musela vyrovnat a je nutno podotknout, že se s nimi popasovala v rámci svých možností výborně. Ke konci svého života už bydlela v Praze a na Moravu dojížděla pouze v létě za odpočinkem a navštěvovala zde známé. Josefina nakonec zemřela ve věku 80 let v Praze na podzim roku 1961.

Zajisté ji v životě potkaly chvíle šťastné i nešťastné, tak jako každého člověka, ovšem Josefínin život byl naplněn mnoha zvláštnostmi, které téměř žádná její vrstevnice za svůj život nezažila.

Svoji práci rozdělím právě podle přirozených cyklů v Josefinině životě. Na období jejího dětství a vzdělání, o němž se bohužel dochovalo jen málo informací, na dospívání a období před svatbou s hrabětem, kdy mu dělala společníci. Na léta bezdětného šlechtického manželství, a potom na dlouhé období vdovství a její samostatné počínání v hospodaření na zděděných statcích, období velkých změn, které se značně podepsaly na Josefinině zdravotním stavu. A také na podzim jejího života, kdy ji zužovaly různé zdravotní problémy, a prodělala dva nepříjemné úrazy. Chtěla bych přiblížit i její okolí, rodinu, manžela a lidi, kteří nějak vstoupili do jejího života a ovlivnili její budoucnost. V neposlední řadě to bude také Josefinin tajemník Stanislav Todt.¹

Vzhledem k tomu, že Josefína měla dost pestrý život, který rozhodně nezapadá do žádné všeobecné charakteristiky, stojí za to, se o ní dozvědět něco více. Něco více než to, co už o ní bylo napsáno v několika knihách věnovaných právě jejímu manželovi. Tu a tam se zde o ní objeví zmínka, hlavně spojená se svatbou s Václavem hrabětem Kounicem a následným darováním prostor, které sloužily jako vysokoškolské koleje v Brně.

V této práci bych tedy chtěla podat ucelenější obrázek o této osobnosti. Budu se snažit chronologicky vystihnout jak nejdůležitější mezníky jejího života, tak podrobnosti, které dotváří žití každého člověka. Chtěla bych také shrnout všechny anomálie života této pozoruhodné ženy.

Tato práce bude založena na biografické metodě a bude podložena archivními a literárními prameny. Z archivních pramenů využiji Rodinný fond Kouniců uložený v Moravském zemském archivu v Brně a dokumenty týkající se Josefiny Kounicové uložené v archivu zámku Slavkov – Austerlitz. Ve Slavkově u Brna se uchovalo poměrně velké množství dopisů, které Josefině psal Václav Kounic.

Klasické totiž bylo, že vztah začínal dvořením, a to zejména ve formě dopisů.² Tuto formu dvoření můžeme pozorovat i u Václava. Josefině psal velmi krásné láskyplné dopisy a používal milá a neobyčejná oslovení. Dochovaná korespondence se před a po svatbě Josefiny a Václava nijak zvlášť neliší. Dopisovali si v případě, že byl Václav v Uherském Brodě nebo ve Slavkově a Josefína v Praze nebo se vydala do Žinkov k rodičům. Václav vždy svoji vyvolenou oslovoval velmi něžně, například: „*Má drahá zlatá dušinko!*“ nebo „*Můj drahoušku!*“

¹ Ing. Stanislav Todt vystudoval Vysokou školu technickou v Brně, později se stal tajemníkem Josefiny Kounicové.

² LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě*. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 86.

Témata dopisů jsou většinou hodně podobná. Píše, kdy se plánuje vrátit z cest, nebo naopak, kdy má očekávat Josefínu. Často se také ptá na počasí či zdravotní stav a informuje o rodinných známých a přátelích. Několikrát se také zmiňuje o psovi, kterého společně chovali. Zřídka se objeví i dopis řešící hádku nebo spor mezi nimi. Jeden takový pochází ze 6. února 1903, v němž píše: „*Prosím Tě, proč jsme nyní na sebe tak zlí oba dva? – Což je v tom nějaký rozum? Což jsem teď horší, než jsem byl, když jsme se seznámili? A což jsi za tu dobu na mne nic, ale pranic nenalezla dobrého? Prosím Tě, milá duše, zapomeň trochu na tyhle polední doby, a až se opět sejdem, přičiň se a buď ke mně trochu milá a vlídná, nepokládej mne vždy při prvním slově za svého nepřítele.*“³

Zachoval se také dopis adresovaný Josefíniým rodičům, kde jim Václav děkuje za přání k svátku a zároveň posílá pozdrav z lázní v Luhačovicích, které společně s Josefínou navštívili na přelomu září a října 1910. Oba si pochvalují, že jim procedury zdravotně prospívají.⁴

Dále zde můžeme najít složku pojmenovanou *Život v obrazech*, kde je podrobně rozebráno, při jakých příležitostech byla Josefína fotografována. Josefína ve svém dětství nejspíše nebyla vůbec fotografována, není ani na rodinné fotografii. Fotografický materiál, který by dokumentoval její podobu, existuje až z doby, kdy se již setkala s hrabětem. Hned v prvním dopise, který jí napsal z Vysoké 27. října 1899, ji prosí o fotografii. Žádá ji i o konkrétní oblečení a úpravu účesu na podobenkách. Fotografie vytvořil tehdejší proslulý fotograf Václav Bartoň⁵ v Uherském Hradišti. Později už byla Josefína focena v pražském ateliéru Jana Langhane.⁶ Další obrázky také pochází z ateliéru fotografa Josefa Faixe⁷, který ji zvětčil v róbě s hermelínovým a bobrovým lemováním. Z doby před svatbou ještě pocházejí fotky Josefíny jako vozatajky se dvěma koňmi, které dostala na *Oboru* darem. Také fotografie ze schodiště na záměcku *Obora*, kde je zachycena s panem hrabětem a rodinnými přáteli Rennerem⁸ a Novákem⁹. Václavovi se nejvíce líbily snímky, na nichž byla Josefína zvětčena v lidovém kroji, které nosil ve své náprsní tašce.

Krásné fotografie z jejich svatby se objevily dokonce i na pohlednicích. Z období po svatbě pochází několik obrázků ze setkání se známými básníky, jako byli Josef Svatopluk

³ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1732, Korespondence Václava hraběte Kounice manželce Josefíně Kounicové.

⁴ Tamtéž, inv. č. K 1738, Dopis Václava hraběte Kounice Josefíniým rodičům do Žinkov.

⁵ Václav Bartoň (1863 – 1940), fotograf, měl vlastní ateliér v Uherském Hradišti.

⁶ Jan Nepomuk Langhans (1851 – 1928) průkopník portrétní fotografie, měl vlastní ateliér v Praze.

⁷ Josef Faix, pražský fotograf, měl ateliér na Karlíně.

⁸ JUDr. Jan Renner – právník a rodinný přítel manželů Kounicových.

⁹ Tuto osobu se mi nepodařilo blíže určit, ale mohlo by se jednat o hudebního skladatele Vítězslava Nováka (1870 – 1949).

Machar¹⁰ nebo Adolf Heyduk¹¹. Z počátku první světové války pochází rodinná fotografie Josefíny společně s neteří Boženou a synovcem Václavem, dětmi Josefíny sestry Anny Kaslové. Děti byly u své tety v *Oboře* na prázdninách. V období první republiky hraběnka z Kounic hodně cestovala po Evropě a navštívila i tuzemské lázně, například Karlovy Vary, Mariánské a Františkovy lázně nebo Trenčianské Teplice, což mimo jiné dokládá také množství fotografií. Dále byla zachycena na několika fotografiích z různých akcí, z honů, sokolského cvičení nebo také z roku 1945, kdy studentská delegace přinesla na hrob hraběte Václava Kounice věnec na jeho počest. A také s rodinami svých přátel jako byli Rennerovi, či Dvořákoví.¹²

Také zde můžeme najít vzpomínky Stanislava Todta. Stanislav Todt, její tajemník a důvěrník, o Josefíně napsal půl roku po její smrti při příležitosti přednášky v páteční besedě, konané v Muzeu Jana Amose Komenského v Uherském Brodě dne 6. dubna 1962, toto: „*Byla to veliká žena svými skutky a vznešeným duchem, a mnozí ani netušili, jak významnou a historickou osobností se stala těmito skutky a životními osudy, víc útrpnými než šťastnými. Uvažte též laskavě, že to bylo tak říkáje ještě včera, co jste vidali paní Josefínu chodit ulicemi našeho města, a že bolest, která postihla její ztrátou zvláště mne osobně jako jejího tajemníka, společníka a zmocněnce, nijak ještě nepřešla ani po půl roce od jejího zesnutí, jak minulo včera. Ta bolest hoří v duši i v srdci dál s neztenčenou palčivostí, s jakou vzplanula ve chvíli, když jsem viděl a slyšel poslední její vzdechy před shasnutím života.*“¹³

Na konci svého referátu Todt uvádí několik informací o tom, proč se on sám v blízkosti Josefíny tak často vyskytoval. Předpokládá, že jistě vznikly nějaké spekulace o jejich vztahu, a zde se snaží vše uvést na pravou míru.

Josefínu poznal již dříve, když společně s manželem věnovali prostory pro studentské koleje. Byl právě jedním ze studentů, kterému tento počín změnil osud a velmi mu pomohl v kariéře. Když Stanislav Todt v létě 1908 odmaturoval na reálném gymnáziu v Uherském Brodě, nevěděl, jak naloží s budoucností. Protože pocházel z chudších poměrů, nemohl si financování studia na vysoké škole dovolit. Jeho spásou bylo stipendium a ubytování na kolejích. Svoji žádost nejprve odeslal do Prahy na *Hlávkovy koleje*, protože si nebyl jist, zda *Kounicovy koleje* začnou od nového akademického roku opravdu fungovat. Jeho žádost byla však odmítnuta s odkazem právě na Brno. Tak se tedy mladý Stanislav v říjnu 1908

¹⁰ Josef Svatopluk Machar (1864 – 1942), český básník, prozaik, publicista a politik.

¹¹ Adolf Heyduk (1835 – 1932), český lyrický básník, představitel májovců.

¹² Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Život paní Josefíny Kounicové v obrazech od Stanislava Todta.

¹³ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

zapsal jako student strojního inženýrství česk Vysok školy technick v Brně. Na *Kounicových kolejích* byla vypsána stipendia až do výše 400 korun na rok. Stanislav Todt o n zaadal a k jeho velkému potěšení mu bylo vyhověno. Protože měl dlouhodob vborn studijní výsledky, udržel si stipendium do konce studia a tm se uživil. Po celou dobu se cítil velmi zavázán jak *Spolku Kounicových kolejí*¹⁴, tak samotnému hraběti. Kounice si celkov velmi vil, a to hlavn za jeho demokratick smýšlení a pstp ke studentům. Ve sprvnm výboru kolejí mohli totiž zasedat i samotn studenti, aby měli také právo vznášet ppomnky. Pro svoji oblíbenost a aktivitu byl Todt ostatními studenty do *Spolku* zvolen. Stal se z něj druh jednatel *Spolku* a v této funkci setrval až do roku 1913, kdy musel nastoupit do vojensk služby.

Touto cestou se mohl osobn seznámit s hrabětem, protože ten se také pravideln schz sprvnho výboru uastnil. S Josefínou se osobn seznámil na zábavě konan v Besedě v Uherském Brodě roku 1910. Pak se oba nhodn setkali v roce 1940 v Brodě, kdy se dozvěděl, že Josefína pracuje v Prakich¹⁵ na statku, aby jí nebyl zabaven. O několik let později j nabídl výpomoc v ršení majetkových záležitostí a ona j přijala. Stal se jejím tajemníkem, pitelem v nesnázích a také j často doprovázel na cestách. Ve své závěti určila Josefína právě Todta, aby vykonal její poslední vůli. Tohle se tedy skrývalo pod jeho astm vskytm v přitomnosti Josefíny Kounicov.¹⁶

Z literatury využijí publikace vnovan pedevším osobnosti Josefínina manžela, v nichž je alespoň část právě o Josefíně. Osobnosti Josefíny Kounicov roz. Horov věnoval Oldrich Klobas ve své knize *lechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic*¹⁷ samostatnou kapitolu pojmenovanou *Josefka*.

Autor uvádí, že pro svoji paci čerpal v zmeckm archivu ve Slavkově u Brna (Slavkov – Austerlitz). Příběh Josefíny zde začíná roku 1896, kdy ve svých šestnácti letech přišla ze svého rodného domu v nkovech¹⁸ u Přeštic poblíž Plzně do Uherského Brodu. Josefína měla pvodn touhu dl studovat, ale její otec j dali studium odmítl financovat vzhledem k jejímu chatrnému zdravot. Sen opustit domov se j ale nakonec vyplnil.

¹⁴ Spolek Kounicových kolejí byl sprvnm orgánem Vysok technick školy v Brně, zasedali v něm i studenti.

¹⁵ Prakšice jsou 5,7 km vzdálenou vesnicí od Uherského Brodu.

¹⁶ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. . K 1745, Podklady k přednášce v paten besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicov.

¹⁷ KLOBAS, Oldrich. *lechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic*. Brno: Ave, 1993.

¹⁸ nkovy jsou od Plzně vzdáleny 35 km.

Přijala ji k sobě bohatá teta Barbora Ostratická¹⁹ z Uherského Brodu, která byla manželkou úředníka panského domu.

Koncem roku 1898 přišla do života hraběte Kounice, který byl pánem uherskobrodského panství, neočekávaná situace – zamiloval se do mladé Josefíny. Byl si ovšem dobře vědom velkého věkového rozdílu mezi nimi, ale později zjistil, že i Josefína k němu chová náklonnost. První zmínka v Kounicových záznamech o Josefce se objevila 21. 7. 1899. Hrabě Josefínu doprovázel na cestách, pečoval o ni a dalo by se říci, že ji i vychovával. Po scéně s tetou Barborou ji odvezl k rodičům. Před vánoci společně odjeli do Prahy, kde navštěvovali kostely, divadla a obchody. Zatímco Václav řešil otázky politiky a svého zděděného majetku, Josefína se v pražském *Kodetově ústavu*²⁰ připravovala společně s dalšími zhruba sedmdesáti vrstevnicemi na manželství. Učily se zde, jak správně vystupovat na veřejnosti, hře na piano nebo literatuře a umění. V Praze přebývala u Terezie Koutecké (Václavovy švagrové), spolu s ní se setkávala s Antonínem Dvořákem. Josefína neměla vstup do vyšší společnosti jednoduchý, byla velmi prostá, ale postupně si mnoho lidí získala svojí skromností.

Hrabě také celou dobu přemýšlel, kde se s Josefínou usadit. Do sídla ve Vysoké²¹ se mu nechtělo, jednak kvůli vzpomínce na jeho první ženu a jednak kvůli velké vzdálenosti od panství na Moravě. Proto se rozhodl vybudovat nové sídlo poblíž Uherského Brodu, jemuž se začalo říkat *Pepčín*. Stavbu pečlivě sledoval a mezitím navštěvoval Josefínu. 1. ledna 1902 ji jmenoval prozatímní účetní revidentkou.

Roku 1905 probíhaly poslední stavební úpravy zámečku a Josefína ve stejnou dobu dokončovala svoje studium v Praze a dosáhla již věku 24 let, tedy plnoletosti. Poté stála po boku hraběte u všech důležitých příležitostí. V této publikaci je o ní ještě pár poznámek v kapitole s názvem *Věnování*. Zde je úvaha o tom, proč nejspíše hrabě tak dlouhou dobu (téměř 10 let) zvažoval sňatek s Josefínou. Za nejpravděpodobnější důvod byl považován jejich velký věkový rozdíl a také to, že vlastně prakticky jako manželé spolu žili nejprve i bez oddání. Nicméně ke svatbě se nakonec rozhodl, 24. března 1908 vyrazili společně na předsvatební cestu. Podrobný popis svatby byl získán z dopisu J. V. Sládkovi²² (jež kvůli nemoci nemohl na svatbu přijet). Václav mu v dopise popisuje přípravy, hosty, obřad i róbu své vyvolené, také se zde okrajově zmiňuje o domě, který chtěl Josefíně věnovat jako

¹⁹ Barbora Ostratická byla příbuzná z matčiny strany, nebyla Josefíninou tetou, ale Josefína a její sourozenci ji byli zvyklí oslovovat „tetinko“.

²⁰ Kodetův ústav byla instituce, kde se dobře situované slečny připravovaly na budoucí manželství.

²¹ Ve Vysoké u Příbrami vybuďoval Václav Kounice sídlo pro svoji první manželku.

²² Josef Václav Sládek (1845 – 1912), český básník, spisovatel a novinář, přítel Václava Kounice.

svatební dar, ale ona mu řekla, že jej může věnovat k jiným, důležitějším účelům. Tak tedy v den svatby věnovali novomanželé dům č. p. 617 v Brně, jako koleje studentům brněnské vysoké školy.

Další publikací, která se věnuje osobnosti Václava hraběte Kounice, je kniha *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*.²³ Dozvíme se zde, že se Josefína narodila 7. dubna 1881 a jak už bylo výše zmíněno, kvůli nemoci šla do služby k tetě do Uherského Brodu, kde se s Kounicem seznámili. Více tedy začal pobývat v Uherském Brodě, ale se životem ve městě nebyl moc spokojen, a proto začal stavět zámeček v polesí *Obora* (lidově pak nazýván *Pepčín*). Toto sídlo se stalo oblíbeným místem budoucích manželů, trávili zde spoustu času i se svými přáteli, jako byl malíř Joža Uprka²⁴ nebo Josef Klír²⁵. Sňatek Josefíny a Václava se konal v kostele sv. Václava na Smíchově a hostina v hotelu *Paříž*²⁶. Opět je zde zmíněn dopis J. V. Sládkovi a darování *Kounicova paláce* studentům.

Pak už se zde objevuje jen zmínka o Kounicově smrti, zřejmě zemřel na rozedmu plic a ochabnutí srdce. Po smrti Václava pozůstalé předměty uchovávala pietně Josefína. Původní snaha vytvořit muzeum v Kounicově bytě v Praze *Na Struze*²⁷ se nepodařila, protože část bytu byla Josefině po druhé světové válce zabavena. *Muzejní společnost Napoleonského muzea* tuto myšlenku obnovila a chtěla vytvořit expozici na zámku ve Slavkově. Expozice byla vytvořena ve 4 pokojích bytu, kde spolu manželé žili, tuto výstavu zhlédlo zhruba 6000 návštěvníků. Po smrti Josefíny vše připadlo do dědictví státu jako odúmrtí. Do vyřizování pozůstalosti se přihlásila neteř Josefíny, její sekretář, *Okresní muzeum Slavkov* a *Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě*. Definitivní vyřízení pozůstalosti trvalo až do roku 1964.

Dále je také Josefína zmiňována v knize: *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*.²⁸ Je jí zde věnována kapitola s názvem *Josefa Horová*, informace jsou velice podobné jako v předchozích dvou publikacích. Vzhledem k tomu, že nemohla Josefína studovat, poslala ji rodina na zkušenou do Uherského Brodu. Zde se do ní zamiloval hrabě Kounic, který nehleděl na společenské postavení a šel za hlasem svého srdce. Josefína nechtěla ze začátku o takovém vztahu ani slyšet a bránila se, seč jí síly stačily. Kounic se k ní

²³ MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010.

²⁴ Joža Uprka (1861 – 1940), moravský malíř a grafik.

²⁵ Josef František Klír (1860 – 1916), moravský malíř, spjatý zejm. se Slavkovem u Brna. Na podnět Václava Kounice zrestauroval galerii ve Slavkově.

²⁶ Hotel Paříž sídlí v ulici U Obecního domu na Starém městě.

²⁷ Ulice Na Struze leží v pražské části Nové Město poblíž Slovanského ostrova. Název vznikl pojmenováním terénu u řeky Vltavy, která tvořila v těchto místech výběžek, záliv, hlubokou strouhu. Od poloviny 19. století platí dnešní název Na Struze.

²⁸ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013.

však choval tak mile a gentlemansky, že podlehla jeho přáním a nechala se od něj hýčkat a částečně i vychovávat. Václav poskytl Josefíně vzdělání a v roce 1902 ji jmenoval účetní revidentkou. Hovoří se zde také o jejich přátelství s Antonínem Dvořákem²⁹. Je tu také zmínka o jejich předsvatební cestě a svatbě společně s dopisem Josefu Václavu Sládkovi.

Tohle téma jsem si vybrala, protože mě daná problematika zajímá a v budoucnu bych se chtěla věnovat genderové historii. Také podle mě nejsou podobná témata příliš frekventovaná, a tak by tato práce mohla posloužit i jako inspirace.

²⁹ Antonín Leopold Dvořák (1841 – 1904), velmi významný, světově uznávaný hudební skladatel. Působil i ve Spojených státech amerických. Skládal především vokálně – instrumentální skladby, komorní hudbu a opery.

1. Kounicové – rod, z něhož Václav hrabě Kounic pocházel

Možno je nazývat také Kaunicové nebo Kaunitzové. Jedná se o starý šlechtický rod, jejichž erbovním znakem bylo podle Františka Palackého tzv. lekno.³⁰ Přesněji se jednalo o dvojici stříbrných leknínů na červeném poli.³¹ Jedním z tohoto rodu měl být i Heřman Hroznata žijící v 1. polovině 12. století, jehož potomci údajně založili hrad v Dolních Kounicích na Moravě.

Postupně se vytvořily jejich dvě větve, Šiškové a Stošové z Kounic. Šiškové byli považováni za přímou linii předků pozdějšího hraběcího rodu. Do větší známosti se dostali až během 16. století, kdy Oldřich Kounic zakoupil slavkovské panství, k němuž byly přidruženy okolní vesnice jako Heršpice, Hodějovice a několik dalších. Roku 1532 byl tento rod povýšen do panského stavu. Zasluhou dalšího Oldřicha Kounice získali Nový Rousínov, Uherský Brod a ještě několik dalších statků. V této době dosáhli svého největšího územního majetku. Část majetku ztratili, protože dva Oldřichovi synové se podíleli na stavovském povstání.³² Oldřichovi potomci se také zasloužili o rozdělení rodu na dvě větve, moravskou a českou. Na Moravě zastupovali knížecí stav, v Čechách hraběcí. Oldřichovým synem byl Dominik Ondřej, který proslul jako diplomat u vídeňského dvora v Bavorsku, získal mnoho vyznamenání a mezi nimi byl i Řád zlatého rouna³³. Z majetků na moravském území vytvořil rodinný fideikomis. Jeho starší syn se dědictví zřekl a dal se na církevní dráhu, díky němu bylo vystavěno mnoho poutních kostelů. Jeho mladší syn Maxmilián Oldřich byl zemským hejtmanem na Moravě a vyslancem u papežského stolce, jeho sňatkem se rod Kouniců spříznil s Rietbergy. Měl šestnáct dětí, jedním z nich byl Václav Antonín. Nejznámějším z tohoto rodu byl nepochybně právě on, bohužel se ale tato větev neudržela. Jeho děti neměly žádné mužské potomky a tak připadl fideikomis české větvi.³⁴ Václav Antonín se stal diplomatem, státníkem a vyslancem ve službách Marie Terezie a Josefa I. Roku 1753 se stal říšským kancléřem. Protože se věnoval i sběratelství, vyzdobil slavkovský zámek mnoha uměleckými skvosty.

³⁰ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty*. Praha: Akropolis, 1992. s. 79.

³¹ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. 2. díl. Praha: Argo, 2008. s. 443.

³² HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty*. Praha: Akropolis, 1992. s. 79 – 80.

³³ Řád zlatého rouna je rytířský řád založený roku 1430.

³⁴ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. 2. díl. Praha: Argo, 2008. s. 443.

K další větvi rodu patřil právě významný šlechtic Václav hrabě Kounic. Je znám především svým vlastenectvím a dobročinností. Byl poslancem za mladočechy. Po smrti jeho bratra Eugena jejich větev také vymírá a na slavkovské panství se dostávají Pálffyové.³⁵

Poslední nositelkou jejich jména tak byla Václavova druhá manželka Josefína, rozená Horová.³⁶ Rod Kouniců byl sňatečně spřízněn s mnoha významnými rody, jako byly Dietrichštejnové, Šternberkové nebo Valdštejní.³⁷

³⁵ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty*. Praha: Akropolis, 1992. s. 80.

³⁶ MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. 2. díl. Praha: Argo, 2008. s. 444.

³⁷ HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty*. Praha: Akropolis, 1992. s. 80.

2. Václav hrabě Kounic – první a jediný manžel Josefíny

2.1. Dětství a léta studia

Václav Robert Kounic, říšský hrabě, se narodil 26. září 1848 v Dráždanech. Byl synem Michaela Karla Kounice a Eleonory, rozené Voračické z Paběnic. Do Drážd'an totiž Eleonoru před porodem poslal její manžel, aby ji i svého budoucího potomka uchránil od nepokojů tohoto revolučního roku. Václav pocházel z deseti dětí, z nichž byl nejmladší. Jeho otec vlastnil Nové Zámky, Českou Lípu a Housku a ještě alodiální majetek a tím bylo Březno u Mladé Boleslavi. V dětství žil Václav střídavě v Březně, Čížkovicích u Lovosic, v Hostinném a v Praze. Jako dítě byl dosti churavý, trpěl častými bolestmi hlavy a anémií. Po léčení ve Františkových lázních se jeho zdravotní stav výrazně zlepšil. Na jaře roku 1852 zasáhla rodinu velká ztráta v podobě úmrtí otce Michaela Karla, Václavovi v té době nebyly ještě ani čtyři roky. Eleonora se rozhodla přijmout pomoc od knížete Rudolfa Thun-Taxise, do jehož pražského paláce se s dětmi přestěhovala. Právě Eleonora měla na Václava výrazný vliv.³⁸

„Napadne-li nás hledat vlásečnice a kořínky, ze kterých vyrostly vysoce humánní myšlenky dr. Václava Kounice, jeho příkladný vztah ke všemu českému, musíme se vrátit daleko nazpět, až do období dětství. Tam se setkáme s jeho vzácnou matkou Eleonorou Voračickou-Kounicovou, již se podařilo vychovat ze svého nejmladšího dítěte úspěšného pokračovatele svých všestranných vlasteneckých snah.“³⁹ Z čehož můžeme usuzovat, že Eleonořina snaha vychovat z Václava vlastence a příznivce češství nepřišla vniveč. Měl příklad jednak ve své matce, ale také v předních učitelích, které mu vybrala. Jedním z jeho učitelů byl Ferdinand Schulz⁴⁰, známý spisovatel a žurnalista, který byl velkým vlastencem a také Václavovi po celých jedenáct let výuky tyto myšlenky vštěpoval.⁴¹ Velkou měrou na Václavově pozdějším chování se jistě podílelo setkávání s významnými osobnostmi kulturního života, k čemuž mu cestu také prokrestila jeho matka. Měl tu čest setkávat se již jako velmi mladý chlapec s osobnostmi, jako byl František Palacký,

³⁸ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno: Matice moravská, 2010. s. 18.

³⁹ KLOBAS, Oldřich, *Vlastenecký hrabě*. In: Přísně tajné 1/1999. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 11-12.

⁴⁰ Ferdinand Schulz (1835 – 1905), politik, žurnalista a kritik.

⁴¹ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno: Matice moravská, 2010. s. 18.

František Ladislav Rieger, Jan Evangelista Purkyně, či Vítězslav Hálek, Jaromír Erben nebo Karolína Světlá.⁴²

Studoval gymnázium na Starém Městě pražském, kde také s výborným prospěchem roku 1866 odmaturoval. Poté nastoupil na *Vyšší hospodářskou školu v Táboře*, kde se naučil jak správně spravovat majetek. Současně byl studentem právnické fakulty a v červenci roku 1873 se stal doktorem práv.⁴³

2.2. Lásky hraběte Kounice

Jeho první láskou byla Zdeňka Havlíčková, dcera Karla Havlíčka Borovského⁴⁴. S ní se seznámil již v době svého studia na gymnáziu. Od podzimu 1865 si začali pravidelně dopisovat. Zdeňka vztah ke Kounicovi považovala zpočátku pouze za přátelský. O rok později ale Kounic Zdeňce vyznal lásku. Zdeňka byla velmi váhavá a Václav se jí snažil ujistit, že není překážkou ani jeho šlechtický původ, ani že nemá jiný milostný vztah. Vidali se v Praze a Václav docházel i k Braunerům⁴⁵. Svě matce dokonce oznámil, že si chce Zdeňku vzít. Jejich vztah poznamenaný Zdeňčinou nejistotou přerušila její láska k polskému poručíkovi. Když tento vztah skončil, objevil se na scéně opět Václav s nabídkou sňatku, na který možná občas v hloubi duše pomýšlela i Zdeňka. Vypadalo, že vše skončí svatbou. Zdeňka byla však pořád velmi váhavá a nevyrovnaná a na nátlak svých blízkých se na jaře 1871 s Václavem rozešla. Není však pochyb o její lásce, kterou k hraběti chovala, protože na konci svého krátkého života vyslovila přání, aby byla pohřbena s dopisy právě od hraběte Kounice.⁴⁶

Ještě v době studií na *Karlo-Ferdinandově univerzitě*⁴⁷ se Václav seznámil se svou druhou láskou Josefínou Čermákovou, herečkou a členkou činoherního spolku *Prozatímního divadla*.⁴⁸ K jejich sblížení došlo pravděpodobně na plese *Prozatímního divadla* v únoru 1872. Poté si začali dopisovat a Václav cítil, že Josefína jeho cit začíná opětovat. Václav byl zklamán, když jeho milá přijala angažmá ve výmarském divadle, po nějakém čase

⁴² KLOBAS, Oldřich, *Vlastenecký hrabě*. In: Přísně tajné 1/1999. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 12.

⁴³ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 19.

⁴⁴ Karel Havlíček Borovský (1821 – 1856), český básník, novinář, politik a národní buditel.

⁴⁵ František a Augusta Braunerovi byli poručníci Zdeňky Havlíčkové.

⁴⁶ LENDEROVÁ, Milena. *Dcera národa? Tři životy Zdeňky Havlíčkové*. Praha: Paseka, 2013. s. 158, 170-171, 189.

⁴⁷ Dnešní Univerzita Karlova v Praze.

⁴⁸ Předchůdce dnešního Národního divadla v Praze.

se mu ji podařilo přesvědčit k návratu. Když se vrátila, nastoupila do divadla Pavla Švandy v Plzni.⁴⁹⁵⁰

Při výběru ženy se nikdy neřídil rozumem, nýbrž srdcem. Nesnažil se zpečetit výhodný sňatek, který by mu majetkově prospěl, oženil se z lásky. Stalo se tak dne 26. listopadu 1877. Se svojí ženou přesídlil do Vysoké u Příbrami, kde nechal vystavět novorenesanční sídlo, které navrhl architekt Čeněk Gregor⁵¹. O něco později sem přesídlil i Václavův švagr, hudební skladatel Antonín Dvořák. Vysoká⁵² se rázem stala centrem kulturního dění. Václava a Antonína zde navštěvovali uznávaní umělci, jako byl Jan Neruda⁵³, Jaroslav Vrchlický⁵⁴ nebo Ladislav Stroupežnický.⁵⁵⁵⁶

Václavova první manželka bohužel brzy zemřela. Jeho poslední velkou láskou se stala mladičká služebná z jeho panství, Josefka Horová.

2.3. Politická kariéra

Když Václav dovršil plnoletosti, pokusil se zasáhnout do politického života. Jeho pokus byl bohužel neúspěšný, ale to jej do budoucna neodradilo.⁵⁷ Jednalo se o tzv. chabrusové volby⁵⁸ do českého sněmu roku 1872, kdy se německá šlechta nakupováním statků snažila dostat do velkostatkářské kúrie. Česká šlechta na to reagovala podobně, začala nakupovat statky, tak i Václav koupil statek Mezilesí – Týn, který se nacházel na jihovýchodě Čech. Tímto se ale velmi zadlužil a jeho tíživou finanční situaci ještě přihoršil krach na vídeňské burze v roce 1873.

K politice se pak znovu vrátil s desetiletým odstupem roku 1883. Začal působit v zemském sněmu, kam kandidoval jako konzervativní velkostatkář a později i ve vídeňské říšské radě za *Národní stranu* a *Národní stranu svobodomyšlnou*, které měly spojenou kandidátku. Protože se jeho politické aktivity často týkaly dělníků, dostal přezdívku „rudý

⁴⁹ Pavel Švanda ze Smřic (1825 – 1891), český režisér, dramatik a spisovatel, založil vlastní divadelní soubor jako odnož Prozatímního divadla v Praze.

⁵⁰ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 19-21.

⁵¹ Čeněk Gregor (1847 – 1917), český stavitel a politik.

⁵² Vysoká u Příbramě. Velmi často se různí název této obce, je uváděna Vysoká u Příbrami (častěji) a Vysoká u Příbramě, dle názvu na mapě je správný druhý název.

⁵³ Jan Neruda (1834 – 1891), český básník, novinář a člen družiny májovců.

⁵⁴ Jaroslav Vrchlický, vlastním jménem Emil Frída (1853 – 1912) český básník, dramatik, spisovatel a překladatel.

⁵⁵ Ladislav Stroupežnický (1850 – 1892), český dramatik a dramaturg Národního divadla.

⁵⁶ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Maticе moravská, 2010. s. 19-20.

⁵⁷ KLOBAS, Oldřich, *Vlastenecký hrabě*. In: Přisně tajné 1/1999. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 13.

⁵⁸ Jako chabrusové volby jsou označeny zemské volby v Čechách roku 1872, jedná se o hanlivé označení – chabrus = kupčení.

hrabě⁵⁹. Stal se mluvčím svobodomyšlné (mladočeské) strany, byl ryzím demokratem. Chtěl zavést všeobecné hlasovací právo, odsuzoval proces s *Omladinou*⁶⁰ a také se snažil napomoci emancipaci žen v ohledu na jejich vzdělávání, prosazoval myšlenku, aby mohly i ženy studovat na vysokých školách zejména medicínu, farmacii anebo obory z filozofické fakulty. Byl zastáncem federalizace, považoval ji za spravedlivé uspořádání.⁶¹

2.4. Václav hrabě Kounic jako dědic velkostatků na Moravě

Roku 1895 zemřela jeho milovaná manželka Josefína, dva roky poté i jeho bratr Albrecht. Václav se stal právoplatným dědicem jeho majetku, protože podle fideikomisu nemohli dědit synové, kteří neměli za manželku urozenou ženu, což vyloučilo Václavovy bratry Jindřicha, Eugena i Jiřího.

Nárok na fideikomis se snažil uplatnit i hrabě Rudolf Wrba⁶², který hnal celou věc až k soudu. Nakonec ale došlo k dohodě, že se Rudolf vzdá nároku na fideikomis za každoroční peněžní náhradu. Tím pádem se Václav vzdal politické kariéry, protože se musel postarat o dědictví.⁶³ Přesídlil tedy na Moravu do Slavkova, kde zavedl české úřadování a zapojil se do hospodářských aktivit.⁶⁴ Sám z celé této situace nebyl zrovna nadšený, však už také nebyl nejmladší a převzetí takových statků jistě znamenalo mnoho a mnoho starostí.

2.5. Jaký Václav byl a čemu se věnoval?

Václav byl velmi vzdělaným člověkem, zajímal se o literaturu, umění i veřejné dění. Pravidelně četl noviny a časopisy, z nichž si ponechával zajímavé články, které uchovával v arších. Všeobecně byl velmi šetrný, ale pokud se jednalo o umělecké dílo, byl ochoten obětovat i velký peněžní obnos. Nakupoval předměty na dražbách i přímo od umělců. Vlastnil tak několik kusů japonského a evropského porcelánu, nějaké bronzové předměty a také pár obrazů od malířů své doby. Rád také chodil do divadla a cestoval. Kromě Krakova, Belgie, Nizozemska, Lucemburska a Německa navštívil také Rujanu, Chorvatsko, Bosnu

⁵⁹ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 20.

⁶⁰ Politická aféra z let 1893 – 1894, kdy docházelo ke značným pouličním nepokojům.

⁶¹ KLOBAS, Oldřich, *Vlastenecký hrabě*. In: *Přísně tajné 1/1999*. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 14.

⁶² Rudolf Kristián Vilém Wrba – Kounic (1864 – 1927), komoří a tajný rada u vídeňského dvora.

⁶³ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 21-22.

⁶⁴ KLOBAS, Oldřich, *Vlastenecký hrabě*. In: *Přísně tajné 1/1999*. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 15.

a Hercegovinu nebo například italské Benátky. Se svojí druhou chotí rádi jezdili do lázní Luhačovic.

Svým chováním se dost odlišoval od ostatní aristokracie, kromě toho, že smýšlel výhradně vlastenecky a byl pravým demokratem, nezapomněl být především člověkem. Lidský přístup mu jistě přidal i na oblíbenosti mezi lidmi. Nepovyšoval se a nepotrpěl si na poklony, nevyužíval privilegovaných míst, v divadlech i na různých akcích si sedal dozadu mezi služebnictvo, ke všem přistupoval jako k sobě rovným. Nenechal se nadstandardně obsluhovat, všichni na jeho dvoře jedli to samé jídlo, jak pán, tak služka. Proto byl jistě oblíben nejen mezi svými přáteli a známými, ale také mezi lidmi, kteří pro něj pracovali na jeho panství.

Během svého života dostal nespočet ocenění. Byl jmenován komandérem Leopoldova řádu.⁶⁵ Dalšími bylo jmenování prorektorem a čestným členem *Brněnské Matice školské*⁶⁶, členem *Musejní společnosti v Uherském Brodě*⁶⁷ a *Spolku českých inženýrů v Markrabství moravském v Brně*⁶⁸, také byl čestným občanem městyse Žinkovy.⁶⁹

2.6. Václav Kounic – mecenáš

Jak už jsem uvedla, Václav hrabě Kounic byl v mnohém ovlivněn svojí matkou Eleonorou, která v něm vypěstovala, jednak sociální citění, jednak lásku k umění a zajistila mu vstup do užších uměleckých a společenských kruhů. Nejen umění, ale i politika Václava velmi zajímala. Jeho pozici v kruzích politických a uměleckých upevňovalo jak jeho poměrně vysoké šlechtické postavení, tak jeho sňatek s první manželkou Josefínou Čermákovou, což byla švagrová Antonína Dvořáka. Zásluhou toho sňatku mohl ještě snadněji nahlížet do dění v uměleckém proudu.

V tomto směru mělo velký význam vystavění zámečku ve Vysoké u Příbrami. Zde našlo zázemí pro rekreaci mnoho českých umělců a významných osobností společenského života druhé poloviny 19. století. Patřili k nim osobnosti, které se staly Václavovými přáteli již v době, kdy působil v Praze, jako: Josef Václav Sládek, Jaroslav

⁶⁵ Řád Leopolda II. – tímto řádem byly odměňovány vojenské i civilní zásluhy ve prospěch státu.

⁶⁶ Brněnská Matice školská byla spolkem, který měl za úkol udržovat školy, kde se učilo českým jazykem. Spolek zajišťoval vhodné prostory, pomůcky i učitele.

⁶⁷ Tato společnost vykonávala správu uherskobrodského muzea, dříve nazvaného jako Jubilejní krajské muzeum.

⁶⁸ Spolek pro rozvoj strojnínho inženýrství.

⁶⁹ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 27-28.

Vrchlický, Julius Zeyer⁷⁰, Adolf Heyduk, Jan Neruda, Eliška Krásnohorská⁷¹, Alois Jirásek⁷², starosta Sokola Miroslav Tyrš⁷³ nebo akademický malíř Josef Klír. Dalšími byli žáci a známí Antonína Dvořáka: Josef Suk⁷⁴, Leoš Janáček⁷⁵, Oskar Nedbal⁷⁶. Václav byl tedy ze všech stran obklopen literaturou, malířstvím a hudbou. A to statky ve Vysoké původně nakoupil Václav za tím účelem, aby získal hlasovací právo.

Po svatbě Václava a Josefíny Čermákové, která se uskutečnila v listopadu 1877 v kostele Nanebevzetí Panny Marie v TřebSKU⁷⁷, manželé pobývali právě na statku ve Vysoké. Poté Václav směnil část majetku za louku u lesa, na níž nechal vybudovat zámeček, který byl postaven v novorenesančním stylu. Antonín Dvořák si za peníze vydělané v cizině koupil od Václava Kounice kamennou sýpku s č. p. 16, kterou pak přebudoval na vilu, kde až do své smrti sezónně přebýval. Později se tato budova začala nazývat *Vila Rusalka*.

Zde také Antonín Dvořák našel silnou inspiraci pro komponování svých děl. Vytvořil tu více než třicet svých hudebních skladeb, mezi nejznámější z nich patří opery: *Dimitrij*, *Jakobín*, *Rusalka* nebo *Armida* a symfonické básně *Vodník*, *Zlatý kolovrat*, *Holoubek* nebo *Polednice*. Přátelství mezi Kounicovými a Dvořákem bylo velmi pevné, často se navštěvovali a slavili Antonínovy velké úspěchy. Obě rodiny v roce 1895 velice zasáhla Josefínina smrt. Václavovi odešla manželka, se kterou strávil osmnáct let, a Antonínovi odešla inspirace. Kounic po smrti manželky netrávil čas na Vysoké sám, ale zval si sem své přátele.⁷⁸

Václav hrabě Kounic oplýval dobročinností, o čemž svědčí jeden veliký slavný čin. V den své druhé svatby, společně se svojí novomanželkou, věnoval svůj majetek ve prospěch moravského studentstva.⁷⁹ Z paláce o hodnotě 700 tisíc korun,⁸⁰ který měl být darem pro jeho

⁷⁰ Julius Zeyer (1841 – 1901), český prozaik, dramatik a epický básník, patřil k družině lumírovců.

⁷¹ Eliška Krásnohorská, vlastním jménem Anežka Pechová (1847 – 1926), česká básnířka, libretistka, spisovatelka a překladatelka.

⁷² Alois Jirásek (1851 – 1930), český prozaik, politik a autor mnoha historických románů.

⁷³ Miroslav Tyrš (1832 – 1884), český kritik, historik umění, profesor dějin a zakladatel Sokola.

⁷⁴ Josef Suk (1874 – 1935), hudební skladatel, houslista, pedagog a zeť Antonína Dvořáka.

⁷⁵ Leoš Janáček (1854 – 1928), světově uznávaný hudební skladatel.

⁷⁶ Oskar Nedbal (1874 – 1930), hudební skladatel, dirigent a violista.

⁷⁷ TřebSKO je vesnice vzdálená 2,4 km od Vysoké u Příbrami.

⁷⁸ ŠPLÍCHALOVÁ, Vladimíra. *JUDr. Václav Kounic jako mecenáš umělců*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin.

JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno: Matice moravská, 2010. s. 119-121.

⁷⁹ KLOBAS, Oldřich, *Vlastenecký hrabě*. In: Přísně tajně 1/1999. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 16.

⁸⁰ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno: Matice moravská, 2010. s. 25.

druhou manželku Josefínu, se staly studentské koleje.⁸¹ Doživotně byl hrabě prorektorem brněnské vysoké školy a předsedou *Spolku*, vytvořeného kolem kolejí. Tohle byl jeho nejvýznamnější čin, nikoliv však jediný. Stál u zrodu *Moravsko-slezské banky v Brně*, *Právnícké jednoty moravské* nebo se podílel na založení *Družstva Českého národního divadla v Brně*.⁸²

2.7. Blesk z čistého nebe – mladá Josefka Horová

Od smrti jeho manželky už pár let uplynulo a jemu začala chybět žena. A co osud nechtěl... Zanedlouho se seznámil se svou budoucí druhou manželkou. Byla to právě Josefína Horová, mladá pomocnice v kuchyni, z velmi chudé rodiny.⁸³

⁸¹KLOBAS, Oldřich, *Vlastenecký hrabě*. In: Přísně tajné 1/1999. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 16.

⁸²Jedná se o spolky, které se formovaly podle pražského vzoru.

⁸³RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 27-28.

3. Josefína Kounicová, roz. Horová

3.1. Dětství a dospívání Josefíny Horové

Josefína Horová se narodila 7. dubna 1881 Vojtěchovi a Barboře Horovým v Žinkovech nedaleko Nepomuku v dřívějším okrese Přeštice. Na svět Josefínu přivedla porodní bába ze Žinkov Kateřina Kirchnerová a pokřtěna byla kaplanem Václavem Melicharem.⁸⁴ Vyrůstala v doškové rolnické usedlosti s č. p. 22 ještě společně se třemi sestrami Barborou, Marií a Annou. Pouze Anna byla její vlastní sestrou, protože dvě starší Vojtěch vyženil. Potom měla ještě další dva bratry, kteří bohužel v útlém dětství zemřeli.⁸⁵

Jejich chaloupka, ze dřeva roubená, byla roku 1848 zbavena poddanské závislosti. Byla převedena darovacím listem držitelem Žinkov Janem Lobkovicem na Jana Kužela, který v té době v chaloupce přebýval. Vojtěch Hora, otec Josefíny, se do této chaloupky přiženil sňatkem s Barborou Duchkovou, rozenou Kuželovou, matkou Josefíny. Ze Žinkov také pocházela Barbora Ostratická, která značně zamíchala karty v Josefíně osudu.⁸⁶

3.2. Josefínino rodiště – Žinkovy

Žinkovy leží poblíž města Nepomuku, v okrese Plzeň - jih v Plzeňském kraji.⁸⁷ V současné době jsou Žinkovy městysem s necelým tisícem obyvatel. Leží v nadmořské výšce 450 m. n. m.

První zmínky o vsi Žinkovy byly napsány kolem roku 1176, kdy zde vládl Oldřich ze Žinkov⁸⁸. Patřil k předkům pánů z Potštejna. Ve druhé polovině 13. století byly Žinkovy povýšeny na trhové městečko. Během 16. století zde došlo k rozmachu hospodářství, obec profitovala z rybníkářství, pivovarnictví a chovu dobytka. V letech 1684, 1783 a 1902 zasály Žinkovy velké požáry, obec byla postupně obnovována. Mezi významné místní stavby patří: stará panská lázeň, vinopal, pivovar a panský dům, který původně sloužil jako hostinec a dnes je z něj hotel *Zlatý jelen*. Požáry naštěstí nezasáhly žinkovský zámek, jehož stavba započala roku 1599, kdy si Šebestián z Klenové⁸⁹ postavil v Žinkovech dům. Původní tvrz

⁸⁴ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1801, Křestní list Josefíny Horové.

⁸⁵ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

⁸⁶ Tamtéž, karton 18, inv. č. K 1805, Život paní Josefíny Kounicové v obrazech od Stanislava Todta.

⁸⁷ ŇÁKOVÁ, Jana. *Základní informace*. Městys Žinkovy. 23. 6. 2008 [cit. 2014-03-15]. URL: <<http://www.zinkovy.advice.cz/mesto-a-okoli/o-zinkovech.html>>.

⁸⁸ Oldřich I. ze Žinkov držel žinkovské panství do roku 1192.

⁸⁹ Šebestián z Klenové byl hejtmanem plzeňského kraje. Panství, které bylo v držení jeho otce Jana se rozdělilo mezi jeho syny a Šebestiánovi připadly Žinkovy. Zemřel pravděpodobně v roce 1599.

byla opatřena padacím mostem, obklopena vodním příkopem, zásobovaným z žinkovského rybníka. V letech 1624 – 1642 byl na místě této tvrze vybudován zámek, z něhož postupem času vznikla trojkřídla barokní stavba, která později zaznamenala klasicistní úpravy. Největšími změnami zámek prošel roku 1897, kdy jej zakoupil architekt Karel Wessely⁹⁰ a provedl na něm velké úpravy s prvky české renesance. Původní vodní příkop byl zasypán a za zámkem byl vybudován velký park. Jedním z posledních vlastníků zámku byl hrabě Jeroným Colloredo – Mansfeld⁹¹, který tento majetek v průběhu první světové války⁹² prodal Karlu Škodovi.⁹³ V roce 1950 zámek připadl do vlastnictví *Revolučního odborového hnutí*⁹⁴, které jej využívalo pro rekreaci, a proto došlo k poměrně rozsáhlému poškození interiéru. Od roku 1999 je zámek opět soukromým majetkem.⁹⁵ Zakoupila jej společnost *Crown Estates s.r.o.* a v jejím držení je dodnes.⁹⁶

Další místní kulturní památkou je původně gotický kostel sv. Václava, který ale vyhořel a později byla na jeho místě vybudována nová barokní svatyně. Sochy, které tento kostel zdobí, vytvořil známý sochař Lazar Widmann⁹⁷. Za zmínku také jistě stojí budova původně nazývaná *Dům odpočinku Hany Benešové*⁹⁸, dnes známý jako *Domov klidného stáří*.⁹⁹

Sama Josefína na Žinkovy vzpomínala velmi vřele. Popisovala je s velkou láskou jako jednu z nejkrásnějších vesniček. Píše: „...*tam pod Šumavou jsou Žinkovy v kraji daleko od světa odlehlém, že k nejbližší stanici železnice probíhající kolem u Nepomuku, je dobré dvě hodiny pěší cesty. Autobusová doprava sice je světu poněkud přiblížila, ale přesto zůstaly Žinkovy ve svojí odloučenosti dál jedním z nejkrásnějších koutů pošumavského kraje, koutem z pohádky.*“

V Žinkovech se Josefína narodila a prožila zde útlé mládí, na které také ráda vzpomínala. Ve svých záznamech psala, že ji velmi těšil každý návrat do její rodné vesničky

⁹⁰ Karel Wessely byl vídeňským finančníkem.

⁹¹ Jeroným Colloredo – Mansfeld (1870 – 1942), mladší syn Jeronýma Colloredo – Mansfelda VII.

⁹² Bylo to pravděpodobně v roce 1915, ale některé prameny uvádí i 1916.

⁹³ Karel Škoda byl plzeňský průmyslník.

⁹⁴ Revoluční odborové hnutí bylo monopolní odborovou organizací v socialistickém Československu.

⁹⁵ NÁKOVÁ, Jana. *Žinkovy: historie*. Městys Žinkovy. 11. 6. 2008 [cit. 2014-03-15]. URL:

<<http://www.zinkovy.advice.cz/mesto-a-okoli/historicke-pamatky/historie-zinkovska.html>>.

⁹⁶ MOTEJZÍK, Pavel. *Historie zámku Žinkovy*. Zámek Žinkovy místo, kde se píše příběhy. 2014 [cit. 2014-06-11]. URL: <<http://zamekzinkovy.cz/o-nas/historie>>.

⁹⁷ Lazar Widmann (1697 – 1769), sochař a řezbář. Jeho díla můžeme vidět na Konopišti, v Žinkovech, v Křimicích či Plzni.

⁹⁸ Hana Benešová, roz. Anna Vlčková (1885 – 1974), manželka druhého československého prezidenta Edvarda Beneše.

⁹⁹ NÁKOVÁ, Jana. *Žinkovy: historie*. Městys Žinkovy. 11. 6. 2008 [cit. 2014-03-15]. URL:

<<http://www.zinkovy.advice.cz/mesto-a-okoli/historicke-pamatky/historie-zinkovska.html>>.

a v blízkosti rodiště se jí navozovaly krásné vzpomínky. „*V tu chvíli jsem zase děvčetem, které tu s jinými vesele skotačilo a radovalo se z kvetoucích pampelišek na louce u rybníka, z nichž se tak dobře pletly věnečky k ozdobě našich pošetilých dětských hlávek.*“ Když už v pokročilejším věku Žinkovy navštívila, napsala, že se tady mnoho věcí změnilo a zmodernizovalo, ale hlavní zůstalo na svém místě tak, jak si to pamatovala. Svoje zápisky o rodné vesnici končí slovy: „*Nezapomenu na tě nikdy, ty malá vesničko má pod Šumavou!*“¹⁰⁰

3.3. Školní léta

Až do 19. století nebylo zvykem, aby se ženy nějak výrazně vzdělávaly, obecně platil názor, že žena může získat určité vědomosti, ale hlavní je, aby nezapomněla na své poslání, a to stát se matkou a dobrou hospodyní. Ženská vzdělanost byla bržděna hned několika faktory, všeobecně platilo vzdělání žen za zbytečné. U chudších vrstev byl trochu problém s tím, že pokud by dívka odešla do učení, ubyla by v domácnosti pracovní síla, na druhou stranu tím ubyl jeden hladový krk na živění. Mladé slečny často chodily do služby do bohatších rodin, kde se zdokonalovaly v domácích pracích a naučily se lepším způsobům. Jinak byla dívka přeurčena být pomocnicí své matky v domácnosti. V případě úmrtí matky se nejstarší dcera stávala její platnou nástupkyní.¹⁰¹

Určitou změnu přinesl říšský zákon *O obecném školství*, který byl vydán v květnu roku 1869, Leopoldem Hasnerem¹⁰² – podle něj nazýván *Hasnerova reforma*. Zákon navýšil dobu vzdělávání na osm let, zavedl nové předměty a určoval vzdělání učitelů.¹⁰³ Zapříčinil se také o vznik obecných škol a také nařizoval, že v každém politickém okrese bude alespoň jedna měšťanská škola. Zvláště nižší vrstvy s tímto zákonem nesympatizovaly, protože postrádaly doma pracovní sílu. Novelou z května 1883 došlo opět k zhoršení poměrů.¹⁰⁴ Od dubna do listopadu umožňovala tato novela úlevy žákům, kteří navštěvovali školu už minimálně šest let a dosáhli věku dvanácti let.¹⁰⁵

Josefína Horová obecnou pětiletou školu v Žinkovech začala navštěvovat ve školním roce 1886/1887 a svoji školní docházku ukončila 1894/1895. Její výsledky ve škole byly

¹⁰⁰ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefína Kounicová.

¹⁰¹ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě*. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 39, 46-47, 64-65.

¹⁰² Leopold Hasner von Artha (1818 – 1891), rakousko – uherský právník a politik, ministr kultury a vyučování Předlitavska (1867 – 1870), krátce i předseda vlády.

¹⁰³ COUFALOVÁ, Petra. *Výchovné příručky a obraz dítěte v 19. století*. Pardubice, 2013. s. 13.

¹⁰⁴ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě*. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 39, 46-47, 64-65.

¹⁰⁵ COUFALOVÁ, Petra. *Výchovné příručky a obraz dítěte v 19. století*. Pardubice, 2013. s. 13.

vynikající. V prvním roce jí mírné problémy dělalo psaní, ale postupem času se její prospěch vylepšoval, chvalitebné hodnocení se objevilo pouze zřídka a to z přírodopisu a kreslení. Zanedbatelný počet omluvených hodin vypovídá o tom, že v dětství nebyla nějak výrazně nemocná.¹⁰⁶

Její zdravotní stav se zhoršil až v době, kdy začala navštěvovat měšťanskou školu v Nepomuku. Musela chodit pěšky denně více než 10 km a to ji velmi zmáhalo. Její otec nakonec rozhodl, že svoje studium ukončí ze zdravotních i finančních důvodů. Josefina takové rozhodnutí nesla špatně, protože byla učenlivá a cílevědomá.¹⁰⁷

Na své mládí vzpomíná trochu jako na boj o vzdělání. Navštěvovala pětiletou školu v Žinkovech, ale další cestu za vzděláním jí nechtěl otec dovolit, protože byla často nemocná a slabá. Dalšího vzdělání v měšťanské škole v Nepomuku se tedy musela chtít vzdát, protože neměla dostatek energie na to, aby každý den absolvovala tak dlouhou cestu do učení a z učení. „*Byla jsem proto dosti roztrpčena na svět a musela doma menší práce vykonávati pro domácnost, což nebylo snadné pro mne.*“¹⁰⁸

Pro takovou dívku, jako byla Josefina, bylo příhodné naučit se vařit, uklízet a cenila se znalost pěstování různých plodin, společně s orientací v oboru, kterým disponovala rodina. Nejdůležitějším faktorem však byla poslušnost. Ta stála přede všemi dovednostmi. Dívka musela ctít roli muže v rodině a poslouchat jej. Až na konci stál intelekt a rozvíjení vědomostí. Ženy, a zejména ty z vesnice, zpravidla nějakého vyššího vzdělání než několika základních tříd nedosahovaly. Byla v nich pěstována myšlenka na to, jak se stát dobrou manželkou a matkou, nikoliv jak být vzdělaná. Rodiče museli nějak vyřešit budoucnost své dcery, buď další podporou ve vzdělání, aby dosáhla nějakého kvalifikovanějšího povolání nebo si ji mohli nechat doma jako hospodyně. Jedním z nejdůležitějších aspektů byla důsledná příprava dívek na vdavky.

Rozhodnutí odeslat mladou Josefínu do služby mimo bydliště podpořila skutečnost, že roli hospodyně již doma zastávala její sestra. Byl to první krok k úplně jinému životu, o němž neměla Josefina doposud ani zdání.¹⁰⁹ Pomáhala sice doma s hospodařením, ale tato

¹⁰⁶ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1800, Vysvědčení Josefíny Horové.

¹⁰⁷ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹⁰⁸ Tamtéž, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹⁰⁹ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: Člověk na Moravě v první polovině 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 30-31.

práce ji nenaplňovala, proto také využila příležitosti jít do učení k Barboře Ostratické, což byla příbuzná z matčiny strany, která je čas od času v Žinkovech navštěvovala.¹¹⁰

3.4. Josefínin odchod z domova

Jak již bylo řečeno, o životě a budoucnosti dívky rozhodovali rodiče. Stalo se tak i v případě Josefíny, ovšem částečně se o to jistě zasloužila i ona sama, když už od vychození školy projevovala touhu po dalším vzdělání a zkušenostech. Nechtěla zůstat doma v Žinkovech.

Přestože měli rodiče pochopitelně o svoji dceru, která zrovna neoplývala pevným zdravím strach, poslali ji do učení k dobře zajištěné tetě do Uherského Brodu. Zde se také potkala se svým jediným životním partnerem.¹¹¹ Teta Ostratická byla kuchařkou a hospodyní na panském dvoře v Uherském Brodě, kam za ní v roce 1986 Josefína odešla.¹¹²

Cesty do Uherského Brodu se Josefína bála, byla to její první cesta do tak vzdáleného města. Nebyla zvyklá takovou dlouhou dobu cestovat, poprvé jela vlakem. Sama se v zápiscích zmiňuje, že si připadala, jako kdyby jela až na konec světa a doba cesty se jí zdála nekonečná. Když už vlak přijel do dolnomoravského úvalu, začala se Josefína cítit lépe, protože jí okolní krajina velmi připomínala její rodný kraj. Prohlížela si zelené louky, lesy a vesničky a cítila se skoro jako doma. Čím více se blížila do Brodu, napětí v ní narůstalo, což vyjadřuje i ve svých zápiscích: „*Než přece jen dech se ve mně tajil a srdce začalo prudčeji tlouci, když po projetí soutěsky mezi Drslavicemi vlevo a olesněnou Oborou vpravo jsme u Havřic vjeli do uherskobrodské kotliny...*“ Touto cestou pro Josefínu začalo něco jiného, nová etapa života, jak ona sama nazvala – ta nejosudovější. Není proto pochyb o tom, že si na Moravě rychle zvykla a později se sem i ráda vracela.¹¹³

Když učinila tento krok, vydat se do služby na Moravu, nevědomky nahrála svému osudu. V době kdy nastoupila jako schovanka tetinky Barbory, byl pánem tohoto panství Albrecht hrabě Kounic.¹¹⁴

Vzhledem k tomu, že byl bezdětný, tak tato panství po jeho smrti v lednu 1897 připadla dle fideikomisu¹¹⁵ jeho nejmladšímu bratrovi Václavovi Kounicovi. Přejichod od

¹¹⁰ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹¹¹ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 45-46.

¹¹² Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹¹³ Tamtéž, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefína Kounicová.

¹¹⁴ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

jednoho majitele k druhému znamenal pro uherskobrodské panství nemalé změny. Veškerá agenda se začala vést místo němčiny v českém jazyce, protože Václav byl zapřisáhlý vlastenec, k čemuž byl veden zejména svojí matkou Eleonorou Voračickou z Paběnic.¹¹⁶

O svém učení na Moravě v Uherském Brodě Josefina píše: „*Dobře to dopadlo, mohli mě u příbuzné potřebovat, ale zkouška byla pro mě hrozná.*“ Do Brodu přišla v roce 1896, začátky pro ni byly velice těžké, musela si zvyknout na nové prostředí. Zezačátku často plakala a modlila se, ale snažila se vše přijmout tak, jak to přicházelo. Myslela si, že nějaké utrpení musí snést, asi věřila, že bude lépe. Život, který zde vedla, byl rutinní a moc ji nenaplňoval. Říkala, že zažívala buď práci, nebo prázdnotu. Když získala nové dovednosti, především ve vaření, jela na návštěvu domů, kde ji chválili, že je velmi šikovná a mnoho se toho u tety naučila.

Panský dům v Uherském Brodě, kam se Josefina dostala ke své tetě do učení, vlastně plnil účel vrchnostenské budovy. Tato stavba byla jednopatrová ve stylu pozdně renesančním. Byly v ní umístěny veškeré vrchnostenské kanceláře, byty všech panských úředníků. V budově se našly i prostory pro poštu, pro sklad hasičského náčiní a byly zde vyhrazeny prostory i pro reálné gymnázium, které bylo v Uherském Brodě zřízeno.¹¹⁷

¹¹⁵ Hrabě Václav Kounic byl třetí v řadě z příslušníků české větve Kouniců, kteří se po smrti posledního mužského potomka moravské větve, knížete Aloise Kounice, stali držiteli fideikomisních statků na Moravě. (...) primogeniturní fideikomis zřídil v roce 1704 hrabě Dominik Ondřej Kounic z panství Slavkov s Moravskými Prusy a z panství Uherský Brod s Velkým Ořechovem a Bánovem, aby tak zajistil svým potomkům trvalou držbu hlavních kounicovských pozemkových celků. V případě vymření moravské větve měli fideikomis zdědit příslušníci české větve Kouniců. V roce 1745 přidal hrabě Maxmilián Oldřich Kounic-Rietberg k fideikomisu stříbrné náčiní, knihovnu, sbírku medailí, mědirytin a obrazů.

¹¹⁶ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefiny Kounicové.

¹¹⁷ Tamtéž, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefiny Kounicové.

4. Setkání Josefíny s manželem a vývoj jejich vztahu

4.1. První setkání Josefíny a Václava hraběte Kounice

Nevíme přesně, kdy si mladičké Josefíny Václav poprvé všiml, ale první zmínka o Pepičce, jak jí říkal, v jeho deníku pochází z 21. července 1899. Existovalo mnoho předsudků proč takový vztah nezačít, ale Václav byl stále více zamilovaný a mladému krásnému děvčeti neodolal.¹¹⁸ Právě v panském domě v kuchyni, kde se učila mladá Josefína praktickým dovednostem, hodícím se do života, si jí Václav povšiml a velmi se mu zalíbila.¹¹⁹ U tety v kuchyni sloužila tři léta, konala zde pomocné práce a zaučovala se hlavně ve vaření. Potom se ale její cesta odklonila jiným směrem.¹²⁰

S Václavem se seznámila v roce 1899, vzpomíná, že s ním poprvé mluvila 21. července tohoto roku. Sama o sobě píše: „*Velmi jsem se líbila jako mladé svižné děvčátko, ale já jsem byla dosti nešikovně vychována, nevěděla jsem co je láska – tak i tomu všemu vyznávání jsem nerozuměla, snad to bylo pro mě štěstí.*“ Také píše, jak tetička právě tyto náznaky bedlivě sledovala a měla k tomu často jízlivé poznámky. Před potenciálními nápadníky ji spíše ukrývala a nebylo tomu jinak v případě hraběte. Když se na Josefínu někdo ptal, většinou o ní neřekla nic hezkého.

Z prvních setkání s Václavem byla Josefína hodně na rozpacích, protože celkově k lidem byla dost nedůvěřivá. Hrabě jí začal často nosit dárky, Josefína vzpomíná na takovéto první setkání: „*...Kde mi již věnoval pozornost, ale já byla mladá, tomu všemu nerozuměla – na to mi přinesl voňavé mýdlo a čokoládu, že prý teta říkala, že se nemeju, že mám černý krk, já se urazila a mýdlo ani čokoládu jsem nevzala, neb jsem měla strach, aby v té čokoládě nebylo něco snad pro zamilování, neb učarování.*“

Začínalo být zřejmé, že Václav k Josefíně něco cítí. Když přišli do Brodu vojáci, Václav ihned přijel za Josefínou a varoval ji, aby nechodila ven, s vojáky se nebavila a nezaplétala se s nimi. Ona byla ale lehkovážná a nechápala, proč by nemohla, řekla mu na to, že vojáci jsou taky jen lidé, což hraběte velmi rozčílilo.¹²¹

Sama si na počátku vznikající vztah prakticky neuvědomovala. Spíše měla z hraběte obavy a jeho přízni nepřikládala velkou váhu a navíc, když teta Ostratická spatřila první

¹¹⁸ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 45-46.

¹¹⁹ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹²⁰ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 31.

¹²¹ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

náznaky, okamžitě Josefínu tvrdě upozorňovala, že je to nemyslitelné. Jednak vztah mezi členy jiných společenských vrstev, tak vztah nezpečetěný církví. Navíc ten věkový rozdíl všemu ani za mák nepřihrával.¹²²

Václav vyhlížel každou vhodnou chvíli, kdy by se mohl s Josefínou potkat, když za ní jednou spěchal ke kostelu, spadl do potoka, tak se převlékl a vydal se za ní opět, jenže Josefína se před svými kamarádkami styděla a nechtěla, aby něco poznaly, takže se s Václavem tenkrát nepotkali.¹²³

Samozřejmě nebyli by to lidé, aby si nepovšimli, že se něco děje. Bedlivě začali sledovat co asi je mezi postarším ovdovělým hrabětem a mladičkou služebnou.¹²⁴ Navíc teta pojala podezření, že se hraběti Josefka podbízí a proto se jí snažila držet zkrátka a zamezovat jejich setkáním. Ze strany služebných se jednalo spíše o závist, že hrabě projevuje zájem právě této schovance.¹²⁵

4.2. Růžencová pouť

V Uherském Brodě byla každoročně na podzim slavena růžencová pouť. Pout' vycházela na první neděli v říjnu a hlavním centrem oslav byl dominikánský klášter sousedící právě s panským domem.

Josefína vzpomíná na velký počet stánků s nejrůznějším zbožím a také na davy lidí, kteří pouťové veselí navštívili. Nejvýznamnější byly boudy s perníkem, kde nabízeli různé figurky a hlavně perníková srdce. O tom Josefína napsala: „...*a patřilo k věci, aby šohaj koupil své děvčici srdce, jinak by ani nevěřila, že jí má rád. A děvčata se odvděčují husarem na koni.*“

Na tuto růžencovou pouť v říjnu 1897 vyrazil i pan hrabě se svým bratrem Juliem. Když narazili na stánek s perníkem, tak Julius Václava vybízel, aby Josefíně také takové srdce z lásky koupil. Hrabě jej poslechl a společně dárek vybrali. Josefína vzpomíná, jak se zachovala, když jí srdce předával: „*Srdce mi podal, ale já jej nepřijala a utekla jsem, jakoby za mnou hořelo.*“ V tu chvíli byla ještě mladá a vyplašená dívka.

¹²² KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: Člověk na Moravě v první polovině 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 32.

¹²³ Zámek Slavkov – Austerlitz. Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹²⁴ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: Člověk na Moravě v první polovině 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 33.

¹²⁵ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

O pár dní později našla srdce ležet na psacím stole pana hraběte a z celé věci vzešla fáma, že sama Josefína tam Václavovi perníkové srdce položila. Josefína píše, jak se snažila hraběti vyhýbat, i přesto ale mnoho lidí tvrdilo, že mu nadbíhá. „*Nechtěla jsem o něm ani slyšet, ubíhala a schovávala jsem se před ním, vyhýbala se jakékoliv možnosti setkání s ním – bohužel marně.*“¹²⁶ Marně se snažila bránit této přízni a zamezovat setkáním, které Václav naopak vyhledával. Snažil se Josefínu co nejčastěji oslovit nebo zapříst rozhovor. Ve svém věku ještě moc nechápala, co je to láska a co je to vztah. V průběhu dospívání jí bylo dostatečně důrazně vštípeno, že si musí najít sobě rovného ženicha, jak věkem, tak postavením. Proto nekladla na čím dál okatější projevy sympatií, a na dvoření hraběte velký důraz.¹²⁷ I když Josefína odolávala, její snaha proti tak silnému citu přišla vniveč. Teta Ostratická Josefínu poslala raději domů, protože měla obavy, že svoji neteř neuhlídá, ale hrabě ji na cestě dostihl.¹²⁸

4.3. Útěk do rodných Žinkov

Teta Ostratická začala pozorovat Václavovu náklonnost a to pro Josefínu nastaly zlé časy, jak říkala Josefína, začala ji týrat. Měla mnoho zákazů, nesměla chodit ven, ani s Václavem mluvit. Josefína by tetu poslechla, ale Václavova snaha neutuchala. Teta asi jednak trošku žárlila na takovou přízeň, která byla její neteři projevována, a jednak se bála, co by na to pak řekli rodiče Josefky. Rozhodla se tedy poslat svoji mladičkou neteř zpátky domů. Situace se nijak neuklidnila, spíše se vyhrocovala, což nakonec Josefína opravdu vyřešila útekem do svých rodných Žinkov.

Po cestě ji ale Václav dostihl v Uherském Hradišti, jeli společně do Vídně a pak ji vypravil domů. Ten den jí koupil novou kravatku a tu její si vzal k sobě na památku. Když ale Josefína docestovala domů, musela si vyslechnout výtky rodičů, kteří byli přesvědčeni o tom, že se hraběti podbízí a nemodlí se, takže ani zde neměla klid.¹²⁹

Při výběru ženicha totiž měli stále hlavní slovo rodiče, nechali si většinou poradit od příbuzných, kteří s takovou věcí již měli zkušenosti, nevěsta často stála úplně stranou hlavního dění. Výběr partnera velmi souvisel s příslušností ke společenské vrstvě,

¹²⁶ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹²⁷ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 33.

¹²⁸ Zámek Slavkov – Austerlitz. Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefína Kounicová.

¹²⁹ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

což bylo striktně dodržováno. Velikou výjimkou byl například sňatek knížete Rudolfa Thurn-Taxise¹³⁰ s herečkou Jenny Ständlerovou¹³¹ nebo manželství Oktaviána Kinského¹³² a cirkusové krasojezdkyně.¹³³

4.4. Josefina společnicí hraběte a její odchod do Prahy díky velkorysé nabídce Václava

Hrabě se ale nenechal odradit a ve svém snažení neustával. Josefina si tak chtě nechtě musela začít uvědomovat, že jde už o něco víc. Cítila značnou nepřízeň okolí, jak v podobě úšklebků obyvatel Uherského Brodu, tak také své i trošku Václavovy rodiny. Podléhala tak tlaku ze všech stran. Václav nebyl ukvapený, ale vytrvalý. Díky tomu si nakonec Josefínu získal.¹³⁴

Její rodina byla ale na počátku značně proti takovému vztahu, i přesto, že ze strany Václava se nejednalo o jakýsi úlet, ale o vážné a počestné jednání. Snaha o Josefčinu výchovu se projevila i v tom, že jí Václav poskytl vzdělávání v *Kodetově ústavu* v Praze. Mimo jiné ji seznámil se svojí švagrovou Terezií Kouteckou, u níž Josefina v době studia bydlela. Také byla představena Václavově tchýni Klotildě Čermákové¹³⁵, kterou potom společně s Terezií ve volném čase navštěvovala.¹³⁶

U Josefíny se v této fázi ještě nedá hovořit o zamilovanosti nebo lásce, ale Václav si ji postupně svými lichotkami a gentlemanským chováním dokázal naklonit na svoji stranu a rozhodl se, že bude jeho společnicí. To co pro ni muselo být ale velmi lákavé, bylo zlepšení postavení, možnost dalšího vzdělání a také zajištění v budoucnu. Josefina se v této chvíli jistě cítila jako v pomyslném svěráku. Z jedné strany musela snášet posměšky, pomluvy a jistou rozladěnost rodiny, a na druhé straně stále intenzivnější Václavův cit. Jistě rozmýšlela, co si do budoucna počne.¹³⁷

Po oné růžencové pouti už ale vše vyšlo najevo. Václav měl snahu mladé slečně ulehčit její komplikovanou situaci a je možné, že se za ni cítil také trochu vinen, tak jí nabídl, že se může vzdělávat v Praze a přebývat u Terezie Koutecké, jež byla sestrou jeho první

¹³⁰ JUDr. Rudolf princ z Thurn – Taxis (1833 – 1904), český právník, šlechtic a mecenáš.

¹³¹ Jana Ständlerová (1830 – 1914), herečka, dcera učitele hudby Jana Ständlera.

¹³² Oktavián Kinský (1813 – 1896), syn Leopolda Josefa Kinského, jeden z iniciátorů Velké pardubické.

¹³³ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě*. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 77-79.

¹³⁴ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 33.

¹³⁵ Klotilda Čermáková byla matkou Václavovy první ženy Josefíny roz. Čermákové.

¹³⁶ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 46-47.

¹³⁷ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 33.

manželky Josefíny roz. Čermákové. Josefina po krátkém váhání tuto Václavovu nabídku přijala, protože ji hnala touha za vzděláním, takže zůstat doma nechtěla, ale ani navrátit se do Uherského Brodu, kde pro ni panovala tísnivá atmosféra.¹³⁸

Vrátit domů se jí nechtělo, protože si nedokázala představit, jak by ji rodina živila, a také ji zklamalo, že rodiče byli přesvědčeni, že nevede počestný život a snad i z chamtivosti a z vidiny pohodlnějšího života v přepychu projevuje snahy získat Václava. Do Uherského Brodu se také vrátit zpět nemohla, už nyní se na ni dívali přes prsty a teta byla přinejmenším z těchto událostí rozhořčena. Další, poměrně nereálnou možností bylo opustit jak rodinu, tak panský dvůr i Václava, utéct a začít od začátku na úplně cizím místě. Na to ovšem neměla ani peníze a ani odvalu. Už první cesta na Moravu pro ni byla dosti komplikovaná, měla obavy z cizího prostředí a na dlouhé cestování nebyla zvyklá. A teď by měla vše opustit a vydat se do světa? Tuto možnost brzy vyloučila jednak z těchto důvodů a také proto, že se obávala, že by ji také do nové služby nemuseli přijmout, třeba už jen kvůli minulosti a co by si pak počala?

Rozhodla se tedy uposlechnout naléhání Václava a i přesto, že jeho hlubokou zamilovanost zatím dostatečně neopětovala, a stala se jeho společnicí. Hrabě jí umožnil vzdělání, což pro ni bylo jistě zpestření, ale také musela vynaložit značné úsilí.¹³⁹

Vztah Josefíny k Václavově švagrové – Terezii Koutecké - byl výborný, velmi si jí vážila, což dokazují i její zápisky: „...*po novém roce jela jsem zpět do Prahy a usídlila jsem se u druhé švagrové hraběte paní Koutecké, která se o mne pečlivě starala, jako matka a já ji za to měla velmi ráda a ráda jsem ji obsloužila neb byla churavá, starší paní.*“ I hrabě byl rád, že u sebe nechala Josefínu bydlet. U paní Koutecké strávila Josefina několik let a později se přestěhovala k Václavovi, pro oba to bylo pohodlnější. Václav totiž pravidelně doprovázel Josefínu do ústavu, kde studovala a nyní pro ni nemusel ke švagrové každé ráno přicházet. V této době se už také u hraběte začalo projevovat astma a problémy s průduškami. Vztahy s Terezii Kouteckou se ale v žádném případě nezpřetrhaly. Chodila Josefínu a Václava často navštěvovat.¹⁴⁰

V Praze se Josefina naučila hře na klavír a hlavně kýženému společenskému chování, očekávanému od takové společnice. Hraběte pak mohla doprovázet na cestách, a také se starala o komfort jeho hostů, kteří ať už přijeli do kteréhokoliv Václavova sídla, měli se cítit

¹³⁸ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹³⁹ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: Člověk na Moravě v první polovině 20. století. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 34.

¹⁴⁰ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefína Kounicová.

příjemně.¹⁴¹ Josefína se začala také učit literaturě, hudbě a zpěvu. Jednou z jejích soukromých učitelek, kterou jí Václav najal, byla paní Růžena Maturová¹⁴², členka *Národního divadla*, jež ji učila zpěvu.¹⁴³ Ani v ústavu, kde studovala zhruba se 70 slečnami, neunikla drobným posměškům. Dívky se vyptávaly, kdo je ta slečna, kterou doprovází hrabě Kounic. Jak říká Josefína: „...*já byla potichu, ani jsem nemukla, neb to bylo jak nějaké provinění...*“ Načež se do ústavu dál styděla chodit, ale hrabě byl neoblomný a opustit ústav jí nedovolil.¹⁴⁴

Když hrabě rozhodl, že mu Josefína bude dělat společníci, mnohým lidem se to samozřejmě nelíbilo. Mezi nimi byla i teta Ostratická, která jen s nelibostí pozorovala, na jaký post se její schovanka dostala, a také jí vadilo to, že by jí dokonce mohla někdy v budoucnu dávat rozkazy. Josefína zatím ještě nebyla schopná domyslet, jaké dopady to vše pro ni bude mít v budoucnu. Když mladá dívenka, jako společníce, doprovázela poprvé hraběte na projížďce kočárem do Uherského Brodu, netrvalo dlouho, aby si toho obyvatelé nepovšimli. To teprve vyvolalo obrovské vzrušení a pozdvižení. Snad v celém Brodě se řešila tato novinka a mnohým jistě nedala celá situace spát. Josefína kolem sebe cítila houstnoucí atmosféru, zvědavé pohledy a posměšky a posléze se doslechla i mnoho a mnoho klepů, které se o nich nesly.

Takhle to vše začalo, Josefinin život nabral nový směr. V té chvíli ještě netušila, co bude její další život obnášet. Už nebude moci být tou lehkovážnou mladou dívenkou s touhou po vášnivě lásce, která je mezi mladými. Bude vržena do života, kde se bude muset chovat jako dáma. Byla dočista odtržena od některých krás, které přináší doba mezi dětstvím a dospělostí. Musela se vydat svému osudu vstříc, k tomu jí napomáhala velká a neutuchající láska hraběte, jeho projevy citů a neobyčejně kavalírské chování. Připadala si však hlavně zezáčátku dost opuštěně. Napsala: „*Být ve společnosti někoho a být i mezi mnohými lidmi – a být přece sám a opuštěn jako Robinson bez Pátka.*“

Za hlavní zlom, který vedl k upevnění vztahu mezi ní a hrabětem považuje Josefína onu růžencovou pouť. „*A takovou pouť životem jsem nastupovala, kdysi Růžencovou nedělí r. 1897 nastal v mém životě obrat, který osudy mé spojil s osudy pana Václava hraběte z Kounic, mého pozdějšího jediného a nezapomenutelného chotě.*“¹⁴⁵

¹⁴¹ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefiny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 34.

¹⁴² Růžena Maturová (1896 – 1938), sopranistka, herečka, členka Národního divadla, učitelka zpěvu.

¹⁴³ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: *O životě paní Josefiny Kounicové*.

¹⁴⁴ Tamtéž, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefiny Kounicové.

¹⁴⁵ Tamtéž, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefína Kounicová.

4.5. Vysoká u Příbrami a seznámení s Antonínem Dvořákem

Díky tomu, že se Josefína také učila hrát na klavír, došlo k jejímu sblížení s Václavovým švagrem, známým hudebním skladatelem, Antonínem Dvořákem. Často všichni společně pobývali ve Vysoké u Příbrami, kam dříve Václav jezdil se svojí první ženou.

Zámek ve Vysoké vybudoval Václav jako jednopatrové letní sídlo, postaven byl v jednoduchém stylu. Po roce 1945 se stal tento zámek státním majetkem a nyní je zde umístěn *Památník Antonína Dvořáka*¹⁴⁶, kde jsou vytesány názvy jeho nejznámějších děl.¹⁴⁷ Poblíž tohoto panského domu v lese se nachází tůňka nazvaná *Rusalčino jezírko*, kde měl Dvořák dokončit svou nejznámější operu *Rusalka*.¹⁴⁸

Josefína Horová byla velmi komunikativní a přátelská, takže dlouho netrvalo a také dvě Dvořákovy dcery Magdalena¹⁴⁹ i Otilka¹⁵⁰ si ji velmi oblíbily. Jak už bylo řečeno, v této době skladatel komponoval operu *Rusalka*, není tedy vyloučeno, že mu mladá a krásná slečna také nebyla inspirací.

Z podnětu Josefíny vlastně vznikla i známá *Vysocká polka*, kterou Antonín Dvořák složil v červnu 1902.¹⁵¹ Josefína poslechla na taneční zábavě ve Vysoké na klarinet hranou polku, opatřila si na ni noty a chtěla ji hrát na piáno. Zdálo se jí to falešné, a tak požádala Antonína Dvořáka, aby jí noty poupravil. Hned druhý den časně ráno jí noty donesl, aby mohla hrát, to jí udělalo velikou radost.¹⁵²

Josefína bývala na Vysoké ubytována v prvním patře sídla společně s Václavovou švagrovou a hrabě bydlel v přízemí. Antonín Dvořák je navštěvoval každý den po ranní procházce. Pokaždé, když přišel na návštěvu, tak jej Josefína s Václavem pohostili, a když odcházel, doprovodili ho. Nejdříve docházelo mezi hrabětem a Antonínem Dvořákem k nedorozuměním. Dvořák se zajímal o přírodu, zejména o ptactvo, dokonce si nechal jedním obyvatelem Vysoké vychytávat ťuhýky¹⁵³, aby mu neničili hnízda. Hrabě se naopak zajímal spíše o politiku a dění ve společnosti. Politikem sice Dvořák nebyl, ale byl uvědomělým Čechem. Nakonec si ovšem jedno společné téma našli, a to byla hudba. Václavovi hudba

¹⁴⁶ Památník Antonína Dvořáka je celoročně otevřen veřejnosti, je zde stálá expozice, která informuje návštěvníky o životě tohoto významného hudebního skladatele.

¹⁴⁷ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹⁴⁸ Tamtéž, karton 18, inv. č. K 1805, Život paní Josefíny Kounicové v obrazech od Stanislava Todta.

¹⁴⁹ Magdalena Dvořáková (1881 – 1952), dcera Antonína Dvořáka.

¹⁵⁰ Otilie Dvořáková (1878 – 1905), dcera Antonína Dvořáka.

¹⁵¹ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv.č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹⁵² Tamtéž, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹⁵³ Ťuhýk je pták, pěvec, vyskytující se v Evropě a Asii, zimuje v Africe.

imponovala, proto se rád něco dozvěděl, nebo si něco poslechl od hotového mistra tohoto oboru. Václavovu lásku k hudbě potvrzuje i jeho přání, aby Josefína na nějaký hudební nástroj hrála.

Josefína také píše, že Dvořák bytostně neměl rád chyby v hudbě: „*Jeho děti i my jsme se báli před ním hrát – hrabě mně vždy říkával, milánku až budete tak hrát jako Dvořák a já řekla, to nebude nikdy, jelikož nejsem komponista nýbrž laik, byly to krásné klidné doby, přes to Dvořákovi jezdili sem tam do Prahy a zpět, a to hrabě nemohl chápat.*“

Také vzpomíná, jak společně chodili na návštěvy k Dvořákově tchýni, když přijela na Vysokou, anebo také na procházky do ovčína, kde Dvořák choval holuby. Ze zápisků je jasné, že Josefína měla Antonína Dvořáka velmi ráda, říkala o něm, že se nikdy nepovyšoval, byl skromný a dobrosrdečný. Když byla Josefína obětí nějakých povídaček, zastal se jí se slovy: „*Znáte ji – neznáte, tak jí dejte pokoj a starejte se o sebe.*“ Byl to prý samotář, jen občas navštívil hostinec nebo nějakého souseda na Vysoké, častěji chodíval hrávat na varhany do třebského kostela¹⁵⁴, kam někdy Josefína zavítala s ním. Dvořák Josefínu podporoval ve hře na hudební nástroj, ponoukal ji, aby přemluvila Václava, aby jí pořídil piano. Nakonec si Josefína společně s Antonínem Dvořákem vybrala klavír u paní Benešové – Machainové¹⁵⁵, která byla celá u vytržení, že k ní přišel takový mistr, hned jej žádala o podpis. Dvořákovi i Josefíně udělala taková přízeň radost.

Poslední pouto Josefíny a Václava s Vysokou se přetrhlo skladatelovou náhlou smrtí na jaře roku 1904. Po posledním rozloučení s ním se Václav rozhodl sídlo kompletně rozprodat. Část vnitřního vybavení si odvezl do bytu v Praze a část uplatnil při vybavování *Pepčína*.¹⁵⁶ Po Dvořákově smrti Josefína celý svůj život úzkostlivě uchovávala originální rukopis jeho *Vysocké polky*.

¹⁵⁴ Jedná se o původně gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie ve vesnici Třebesko, vzdálené od Vysoké asi 2,4 km.

¹⁵⁵ Marie Benešová – Machainová (1876 – 1932), sopranistka a učitelka hudby. Studovala ve Vídni hru na klavír a zpěv.

¹⁵⁶ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 48.

4.6. Zámeček Obora

Mezi léty 1903 a 1904 nechal hrabě pro Josefku vystavět zámeček v *Oboře* v katastru obce Drslavice, který se stal jejich společným oblíbeným místem. V této době již zřejmě pomýšlel na druhé manželství.¹⁵⁷ Je možné, že Václav zamýšlel postavit toto letní sídlo přímo v Uherském Brodě, ale nakonec se rozhodl pro místo, kde se křížily katastry obcí Vlčnov, Veletiny a Drslavice¹⁵⁸. Finance na výstavbu získal hrabě prodejem části svých lesů. Stavební materiál byl dodán z blízkého okolí, kámen byl dovezen z nedalekého lomu, dřevo poskytly okolní lesy. Řemeslníci byli také převážně z nedaleka, pouze štukatérské práce provedli řemeslníci pozvaní z Itálie. Na věži vysoké 30 m zámečku byla ve výšce 24,4 m umístěna rozhledna.¹⁵⁹ Celá stavba činila náklady 125 tisíc korun.¹⁶⁰

V jednom z dochovaných dopisů datovaného na duben 1905 píše Václav Josefíně, že již probíhají poslední úpravy zámečku v *Oboře*, který nechal vybudovat pro ni. Popisuje poslední vylepšování a rozvržení nábytku do jednotlivých místností.¹⁶¹ Tak jak své první Josefíně postavil sídlo ve Vysoké u Příbrami, té druhé nechal postavit *Oboru* v blízkosti Uherského Brodu, kde se poznali. Zámeček vybuvoval olomoucký architekt Václav Wittner.¹⁶²¹⁶³ Jednalo se o pětipatrové letní sídlo v novorománském stylu. Místní obyvatelé mu dali jméno *Pepčín*.¹⁶⁴ Josefínu přezdívka tohoto zámečku velmi zlobila, zdála se jí posměšná a urážlivá.¹⁶⁵

Z tohoto sídla měli manželé výhled na hrad Buchlov i na zámek Nový Světlov. Václav nechal zámek vyzdobit obrazy z Vídně a kolekcí holandských malířů. Zámek krásily i obrazy Jana Skramlíka.¹⁶⁶ Václav Kounic si u tohoto malíře objednal párový portrét, kde měl být zvěčněný on a jeho druhá choť Josefína. Portrét hraběnky vykazoval dekadentní prvky,

¹⁵⁷ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹⁵⁸ Obce v blízkosti Uherského Brodu.

¹⁵⁹ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounice: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 53-54.

¹⁶⁰ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 24.

¹⁶¹ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1732, Korespondence Václava hraběte Kounice manželce Josefíny Kounicové.

¹⁶² Ing. Václav Wittner (1861 – 1912), architekt a stavitel, byl jednatelem spolku stavitelů v Olomouci.

¹⁶³ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Život paní Josefíny Kounicové v obrazech od Stanislava Todta.

¹⁶⁴ MŽYKOVÁ, Marie. *Příběh JUDr. Václava Kounice a malíře Skramlíka*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 131.

¹⁶⁵ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹⁶⁶ Jan Skramlík byl synem Václavova známého Emilia Skramlíka, šestnáctého primátora města Prahy. Skramlík byl inspirován historizujícím rázem malíře Brožíka, na jehož náměty vyobrazil několik mušketýrů z třicetileté války. V letech 1915 a 1926 vystavoval svá díla v Rubešově galerii a v letech 1925 a 1930 v Topičově salonu. Jeho tvorba během 20. století upadla v zapomnění.

byla vyobrazena na pochmurném temném podkladu. Ona sama si tento obraz moc neoblíbila, vystavený měla později jen portrét svého muže.¹⁶⁷

4.7. Období před svatbou

Václav se toužil s Josefínou oženit, ale tížila ho majetková situace, nebyl si jist, jak by vše mohlo dopadnout po sňatku se ženou nešlechtického původu. Zajímal se o to, jestli mu bude zabaven majetek a pokud ano, zda bude muset stále Rudolfovi z Wrbna vyplácet roční poplatky. Celou problematiku konzultoval s pražským doktorem práv Javůrkem¹⁶⁸. Podle něj se tyto skutečnosti zdály jasné, pokud Václav majetku nabył ještě jako vdovec, nemělo to mít žádný vliv. A při případné ztrátě fideikomisu vyloučil závazek k hraběti z Wrbna.¹⁶⁹

Do svatby pobývali střídavě v *Oboře* a na zimu se vždy uchýlili do Prahy. Václav dlouho zvažoval, zda se má znovu oženit, a to nejspíše hned z několika důvodů. Josefína pocházela z poměrně chudé rodiny, patřila do jiné společenské vrstvy. Pro Josefínu také nebylo toto období úplně jednoduché, setkala se jistě se závistí a nepřátelstvím, což se ovšem vždy snažila minimalizovat tím, že se nad nikoho nepovyšovala, a snažila se být vždy slušná a příjemná k ostatním.¹⁷⁰ Než se vzali, museli se oba povznést nad mnoho intrik a pomluv. Hrabě ale Josefínu uklidňoval, že si takových řečí nemá všímat. Není divu, že v tomto období k sobě ještě více přimkli.¹⁷¹

Každá mince má ale dvě strany. Na jedné straně se Josefína díky vztahu právě s tímto mužem mohla setkávat s tehdejší smetánkou, získat vzdělání a vykonávat činnosti, o kterých by se jejím vrstevnicím (a to nejen z venkova) mohlo jen zdát. Na druhé straně ovšem musela počítat s tím, že nepocítí naplno rozmary mládí a z mladého plachého děvčátka by se měla stát sebevědomou ženou, důstojnou a reprezentativní. Josefína rozhodně nebyla ochuzena o kulturní akce, doprovázela Václava na různé výstavy, navštěvovali společně památky Prahy, divadlo i operu.¹⁷²

Takhle však měla vyhlídky na pohodlnější budoucnost. Za normálních okolností by si našla sobě rovného ženicha, nejspíše na Moravě nebo v rodišti po návratu ze služby.

¹⁶⁷ MŽYKOVÁ, Marie. *Příběh JUDr. Václava Kounice a malíře Skramlíka*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. JUDr. Václav Kounic a jeho doba Brno: Matice moravská, 2010. s. 131 – 132.

¹⁶⁸ JUDr. Jan Javůrek – advokát, rodinný přítel manželů Kounicových.

¹⁶⁹ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. JUDr. Václav Kounic a jeho doba. Brno: Matice moravská, 2010. s. 24.

¹⁷⁰ KLOBAS, Oldřich. *Šlechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic*. Brno: Ave, 1993. s. 74.

¹⁷¹ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹⁷² KLOBAS, Oldřich. *Šlechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic*. Brno: Ave, 1993. s. 74.

Nejdříve by se vdala a pak teprve začala svého manžela více poznávat, porodila by hned několik dětí a pravděpodobně by se nedožila závratně vysokého věku.¹⁷³

Další nezanedbatelnou věcí byl jejich velký věkový rozdíl. Václav byl o celých 33 let starší než jeho vyvolená.¹⁷⁴ Hrabě pocházel z 10 dětí, proto žádné vlastní mít nechtěl a obecně děti rád neměl. Ovšem rodina pro něj byla důležitá, ptal svých příbuzných na názor i ve chvíli, kdy se rozhodoval, zda si má Josefínu vzít za ženu. „*Než jsme se s Václavem vzali, což jsem ovšem nevěděla, otázal se celé rodiny, zdali proti tomu nic nemají, že si mne chce vzít, všichni mne přijali do rodiny velmi mile a přátelsky neb Václavovi přáli vše to nejlepší, jen aby byl šťasten, že i jeho nastávající přejí vše to nejlepší a opravdu byli ke mně milí a jezdili k nám a měli mně rádi, že až hrabě na ně žárlil...*“ Především Václavův bratranec, hrabě Lev zastával myšlenku, že by si Václav měl Josefínu vzít, měl ji rád a říkal, že je tou nejlepší společnicí.¹⁷⁵

Budoucí manželé na konci března 1908, tedy necelé dva měsíce před svatbou odcestovali na jih rakousko-uherské monarchie na předsvatební cestu, kam je doprovázel právník a rodinný přítel Jan Renner. Společně navštívili například Terst¹⁷⁶ a Miramare.¹⁷⁷¹⁷⁸

¹⁷³ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 35.

¹⁷⁴ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 23-24.

¹⁷⁵ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹⁷⁶ Terst je přístavní město v Itálii u Jaderského moře, na hranici se Slovinskem.

¹⁷⁷ Miramare je zámek, ležící 8 km od Terstu.

¹⁷⁸ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 49.

5. Manželství Josefíny a Václava Kounicových

5.1. Svatba a velkorysý dar

Po dlouhé známosti a společném soužití se Václav Kounic rozhodl zpečetit svůj vztah s Josefínou Horovou sňatkem.¹⁷⁹ Stalo se tak dne 12. května 1908 na smíchovském farním úřadě. Oddal je kanovník Vincenc Švehla a svědky jim byli Karel Chodounský¹⁸⁰, Jan Javůrek a Jan Renner. Hostina proběhla v hotelu *Paříž* u *Obecního domu* v Praze.

Celou svatbu popsal v dopise Václav hrabě Kounic svému příteli Josefu Václavu Sládkovi, který se ze zdravotních důvodů nemohl této slávy zúčastnit.¹⁸¹

Nejdříve v dopise popisoval, jak mnoho starostí měli se zařizováním celé svatby, která byla původně plánována na 14. května. Toho dne se totiž konala jiná akce, a tak na poslední chvíli přeložili její konání na 12. května¹⁸². Takže kromě zařizování fiakrů, hostiny a děkovacích lístků bylo ještě nutné vyřídít tuto změnu pozvaným hostům. I přes tuto změnu se pozvaní až na sestry Jesenské¹⁸³ dostavili.

Píše, že v den jejich svatby bylo velmi teplo a dusno. Obřad v kostele proběhl bez problémů, po obřadu byla sloužena mše, a pak přišly na řadu gratulace. Hrabě rozeslal 170 svatebních oznámení, takže se jim dostalo mnoha blahopřání, která se rozložila do celého dne. Dále psal o nevěstinyých šatech. Josefína měla francouzskou róbu s krepovým přehozem ušitého z perlově šedého hedvábí. Na hlavě bílý klobouk ozdobený rajčím a pštrosím peřím. Na cestu měla přes ramena bílé pštroší boa. Sám Václav si nechal na svatbu ušít nový svrchník, ale nakonec jej nebylo ani třeba, kvůli velkému horku, takže ho nechal doma.

Václav si celou svatbu pochvaloval, hostina, kterou jim připravoval moravský kuchař, se vydařila, jídlo i víno bylo prý výborné a hostům chutnalo. Jediné na co si postěžoval, byla práce fotografa Jana Langhause, který fotografie ze svatby poskytl jedněm brněnským novinám, a tak byla svatební fotografie uveřejněna bez souhlasu novomanželů, kteří ji dokonce sami ani ten den neviděli. Zábava vůbec nevázla, ba naopak, proběhlo hned několik přípitků. Pak Václav poprosil pana Chodounského, aby po jeho krátkém projevu přečetl pár

¹⁷⁹ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 23-24.

¹⁸⁰ Karel Chodounský (1843 – 1931), lékař a zakladatel české farmakologie, žák Jana Evangelisty Purkyně. Byl jmenován profesorem Univerzity Karlovy a čestným doktorem Masarykovy univerzity.

¹⁸¹ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹⁸² Převážná část pramenů uvádí datum svatby 12. května 1908, existuje však oddací list vydaný z matriky oddaných dne 24. října 1913 (tedy po Václavově smrti) s datem 4. května 1908.

¹⁸³ Marie a Růžena. Růžena Jesenská (1863 – 1940) básnířka, spisovatelka a učitelka.

řádek, které den předem napsal. Svým proslovem poděkoval všem přátelům, kteří přijali pozvání na svatbu a popřáli jim do společného života jen to nejlepší.

Pak předal slovo svědkovi, Karlu Chodounskému, jenž s radostí přečetl Václavovo věnování paláce za účelem vybudování studentských kolejí pro potřeby studentstva z brněnského vysokého učení.¹⁸⁴ Josefína totiž dostala od hraběte jako svatební dar palác na tehdejší Giskrově¹⁸⁵ a Hertlově třídě¹⁸⁶, na Radwítově náměstí¹⁸⁷ v Brně. Sám Václav byl ohromen, když Josefka nechtěla tak hodnotný dar přijmout a řekla mu, že si přeje, aby tuto budovu věnoval ve prospěch českého národa, aby zde po nich také zůstala nějaká památka. Na tuto darovací listinu se již Josefína podepsala svým novým jménem, jako hraběnka z Kounic.¹⁸⁸

Všichni hosté byli také samozřejmě velmi potěšeni a překvapeni. Sám oddávající Monsignor nepřijal při svém odchodu ani kočár, protože se o tuto radostnou zprávu chtěl podělit se všemi, koho potká. Hned také zašel do redakce *Čecha*¹⁸⁹ a nechal to vytisknout do novin. Ani v redakci nechtěli tak dobré zprávě uvěřit. Den před svatbou rozeslal Václav hrabě Kounic tuto zprávu i *Národním listům*¹⁹⁰ a *Lidovým novinám*¹⁹¹. Telegraficky to oznámil i brněnskému rektorátu. Byl ještě více potěšen, když se dozvěděl, že den před jejich svatbou se usnesl profesorský sbor, že vybuduje studentské koleje a chtěl zahájit v nejbližší době sbírku. Hned na to byl vytvořen komitét, jehož členy se stali: Karel Chodounský, Jan Javůrek, Jan Renner, Antonín Dvořák, Korbel¹⁹², Novák a sám hrabě, posléze se spojili s profesorským komitétem a vytvořili výbor o 18 členech.

V dopise také uvádí, že se nechce vychloubat, ale je rád, že si mohli takový dar dovolit, vzhledem k tomu, že mají i jiný majetek, který jim bohatě pro život vystačí. V závěru dopisu říká, že momentálně je všechen jejich čas zaplněn psaním děkovných dopisů, jak známým, tak mnoha obcím a spolkům, které jim k sňatku také poblahopřály. Dále plánoval odjezd do Slavkova, kde bylo potřeba vyřídit další korespondenci a pak

¹⁸⁴ KLOBAS, Oldřich. *Šlechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic*. Brno: Ave, 1993. s. 84-88.

¹⁸⁵ Později Leninova třída.

¹⁸⁶ Dnes by se mělo jednat o nároží Brandlovy a České ulice, kde v současnosti sídlí rektorát Masarykovy univerzity.

¹⁸⁷ Dnes Žerotínovo náměstí v Brně.

¹⁸⁸ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

¹⁸⁹ Jedná se o klerikální časopis vycházející od přelomu 60. a 70. let 19. století do roku 1915.

¹⁹⁰ Národní listy byly české noviny, vycházející mezi léty 1861 – 1941.

¹⁹¹ Lidové noviny jsou deníkem, založeným roku 1893, do něhož přispívalo mnoho českých spisovatelů. Roku 1952 byla jeho činnost přerušena, po roce 1989 legálně obnovena.

¹⁹² Tuto osobu se mi nepodařilo blíže určit.

odpočinek na *Oboře*. Na konci přeje svému příteli brzké uzdravení a nabádá ho, aby dal o sobě co nejdříve vědět.¹⁹³

Josef Václav Sládek obratem kromě jiného odepsal toto: „*Nemyslím, že od časů pana Viléma z Kounic, slavné paměti od Kressenbrunnu, byl někým z rodu Tvého vykonán čin tak hrdinský jako více než po sedmi stech letech Tebou. [...] Bohužel, nemohl jsem v novinách sledovat ten údiv, který asi vzbudil Tvůj – vlastně Váš – velký dar. To bych četl vše rád. A teď budeš asi na celé Moravě milovanou osobou.*“¹⁹⁴

Svatba pro Josefínu samozřejmě znamenala velký životní zlom, jako pro každou ženu, i když právě toto manželství, stejně jako mnoho okamžiků v jejím životě, bylo neobyčejné. Z venkovského děvčátka se rázem stala hraběnka, provdala se za muže, který byl velmi inteligentní, hodný a tolerantní, ale v neposlední řadě také o více jak čtvrt století starší. Po svatbě se Josefína svého manžela ptala, zda se vůbec může dále stýkat se svými přítelkyněmi, s nimiž se scházela před svatbou. On na to řekl: „*Když jste je znala a měla ráda dříve, tak je musíte mít stejně ráda i když jste nyní velká paní.*“¹⁹⁵

Josefína byla nyní chráněna svým manželem, byla zajištěná. Ona na oplátku plnila roli hostitelky a manželky, která dokáže utvořit svému choti příjemné zázemí.¹⁹⁶ Díky sňatku byly částečně zmírněny pomluvy šířené na adresu mladé venkovanky, která se vetřela do hraběcího stavu, protože jejich okolí nezbývalo nic jiného než vzít tuto skutečnost na vědomí. To Josefíně přinášelo jistou úlevu.

Díky Václavově šetrnosti a pořádku se naučila také šetřit a hospodařit s penězi, musela předkládat účty se svými výdaji a byla po finanční stránce omezena a to především tím, že mnoho jejich peněz šlo na dobročinné účely. Navenek mohlo sice vypadat, že manželé oplývají obrovským jměním, ale ve skutečnosti tomu tak úplně nebylo, alespoň ne v míře, která by byla očekávána u šlechticů.¹⁹⁷

¹⁹³ KLOBAS, Oldřich. *Šlechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic*. Brno: Ave, 1993. s. 88.

¹⁹⁴ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 26.

¹⁹⁵ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

¹⁹⁶ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 35.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 37.

5.2. Bezdětné manželství

Další anomálií v Josefinině životě byla bezdětnost. Přece jen žena, ať už chceme nebo ne, dle všech předpokladů má vrytý status matky a vychovatelky svých potomků. A u většiny žen se tyto mateřské city dříve či později objevují. U Josefiny se zřejmě také musely probudit, ale další věc, kterou byla nucena přijmout, byl Václavův rázně zamítavý postoj k dětem. On sám vyrůstal s mnoha sourozenci a odtud pramení jeho averze. Zkrátka, cizí děti neměl moc v lásce a po vlastních už vůbec netoužil. Je zřejmé, že Josefina k Václavovi chovala lásku a náklonnost, protože přijala sňatkem s ním zároveň i budoucnost bez potomků. Jejich manželství naplňoval klid a souznění, žili a cestovali společně jako uplynulých deset let.¹⁹⁸

5.3. Léta po svatbě

Muž jakožto vůdce rodiny měl mít nadvládu i nad ženou, která jej měla bezmezně respektovat a ctít. Odporovat či poroučet muži bylo nemyslitelné. Žena se měla především zasadit o mužovu spokojenost a o to, aby se doma cítil příjemně. Měla být čistá a upravená, ale vyžadovala se od ní skromnost a zdrženlivost.¹⁹⁹

Václav ovšem nebyl člověk, který by si vynucoval bezmezná pravidla, byl k Josefině velmi laskavý a ona se mu vždy snažila jeho vstřícnost oplácet. Léta po svatbě plynula podobně jako před tím, jen pro Josefinu již nebyla doba tak nepříznivá, protože všichni si již museli zvyknout, že se stala paní hraběnkou a museli ji přestat přehlížet.

Manželé pobývali stejně jako před svatbou na zámečku v *Oboře* a v Praze.²⁰⁰ Josefina také vzpomíná, že často jezdila za Václavovou rodinou jak do Vídně, tak do Slavkova. Bylo to pro ni jistě životní zkouškou, protože tu a tam se jistě musela setkat s tím, že se na ni někdo díval přes prsty, ale tím, že se snažila nikomu nevnucovat, byla pokorná, milá a všem se snažila vyjít vstříc, zmírnila takové problémy na minimum.²⁰¹

Když potřebovali zůstat ve Slavkově, byl jim k dispozici byt zřízený v jihozápadní části zámku.²⁰² Od roku 1910 bydleli s Václavem v Praze v ulici *Na Struže*, v tomto bytě

¹⁹⁸ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefiny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 37-38.

¹⁹⁹ LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě*. Praha: Mladá fronta, 1999. s. 99.

²⁰⁰ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: *O životě paní Josefiny Kounicové*.

²⁰¹ Tamtéž, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefiny Kounicové.

²⁰² Zámek ve Slavkově byl vystavěn v barokním stylu mezi léty 1760 a 1770 Italem Petruzzim. Tomuto sídlu se přezdívá „Moravský Versailles“, pro jeho podobnost s francouzským zámekem vystavěným u Paříže. Také disponuje velmi rozsáhlým parkem.

přebývala Josefína až do konce svého života. Měla čtyřpokojový byt, jehož polovinu již od dob druhé světové války pronajímala. Přední pokoj s výhledem na park *Slovanského ostrova*²⁰³ sloužil jako přijímací pokoj a zároveň jídelna a ložnice, v tomto pokoji Josefína také zesnula. Zadní pokoj měl tři okna, která směřovala na nábřeží a k budově na *Slovanském ostrově*. V tomto pokoji byl pracovní stůl hraběnky Eleonory, matky hraběte Václava, a také Václavův stůl s globusem, plný korespondence. Dále zde byla knihovna a několik obrazů. Nevyužitý nábytek později věnovala Josefína slavkovskému muzeu s příslibem dodání i zbytku, až jej nebude potřebovat.

Poblíž jejich bytu stál kostel sv. Vojtěcha, který Josefína hojně navštěvovala a modlila se zde především za svého otce Vojtěcha Horu.²⁰⁴

²⁰³ Slovanský ostrov leží na Vltavě poblíž Národního divadla. Jeho dominantou je budova Žofína.

²⁰⁴ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Život paní Josefiny Kounicové v obrazech od Stanislava Todta.

6. Úmrtí Václava a dlouhé období Josefína vдовství

6.1. Smrt Václava hraběte Kounice a vyřizování dědictví

Na konci září 1913 se vydal Václav na cestu do Krakova, kam se vždy chtěl podívat, ale bohužel mu tato pouť značně podlomila zdraví. Domů se vrátil v horečkách, prochlazen. Manželství s Josefínou trvalo pouhých pět let, když Václav 14. října 1913 zemřel. Příčinou jeho smrti byla rozedma plic. Smuteční obřady se konaly dva, první ve Slavkově. Pak byl vypraven vagon, který jeho tělo odvezl do Prahy, po cestě stavěl ve Slavkově a v Brně. Václav hrabě Kounic byl pochován na hřbitově na *Malvazinkách* v Praze²⁰⁵ do rodinné hrobky, kde již několik let odpočívala i jeho první žena Josefína roz. Čermáková.²⁰⁶

Josefína nesla úmrtí svého manžela velmi těžce a opět se jí život obrátil naruby. Již za života zhotovil Václav svoji závěť, kterou manželce ukázal, a ona zde byla určena jako univerzální dědička. Závěť se ale nenalezla ani v Brodě, ani ve Slavkově. Dědické řízení bylo proto provedeno dle znění zákona, jakoby poslední vůle neexistovala.²⁰⁷ Toto řízení prováděla několikačlenná komise, jejíž jednání trvalo velmi dlouho, táhlo se i přes válečná léta.²⁰⁸

V této době byl ještě naživu Václavův bratr Eugen, který se dříve dědictví ujmout nemohl, protože jeho žena byla též nešlechtického původu a on neprovedl taková opatření jako později Václav.²⁰⁹ Václavův bratr Eugen žil ve Vídni, v roce 1913, po smrti Václava po něm získal panství. Josefína vzpomíná, jak za ním jezdila do Vídně a vozila mu jídlo. Protože Eugen trpěl kýlou, nemohl svá panství obhospodařovat naplno, proto s Josefínou velmi úzce spolupracoval. Ona mu podávala zprávy co se na panství děje. Eugen měl snahu napravovat intriky, které proti Josefíně podnikal hlavní úředník na panství.²¹⁰ Právě Eugenovi tedy touto cestou připadlo panství v Uherském Brodě i ve Slavkově.

Ovšem existoval ještě majetek alodiální povahy, a to velkostatek Prakšice a poleší *Obora*, zámek u Drslavic. Aby si Josefína udržela tento majetek, byla povinna vyplatit ostatní dědice, což jistě nebylo moc jednoduché, protože to pro ni znamenalo velké zadlužení. Se svým švagrem Eugenem měla Josefína dobré vztahy, snažili se vždy spolupracovat.

²⁰⁵ Hřbitov se nachází na okraji pražské čtvrti Smíchov.

²⁰⁶ RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 27-28.

²⁰⁷ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefiny Kounicové.

²⁰⁸ Tamtéž, katron18, inv. č. K 1805, Život paní Josefiny Kounicové v obrazech od Stanislava Todta.

²⁰⁹ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefiny Kounicové.

²¹⁰ Tamtéž, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefiny Kounicové.

Ale opět do jejich osudů vkročila smrt. V září 1919 Eugen zemřel a statky přešly do vlastnictví Pálffyů, žijících na Slovensku, s nimiž byli Kounicové spřízněni několika sňatky.²¹¹

Po smrti manžela získala Josefína velkostatek Prakšice, zmenšený první pozemkovou reformou na 164 ha, polesí *Oboru* se zámečkem a s 232 ha lesa, dům v Uherském Brodě a dva byty v Praze. Jeden na *Zborovské ulici* a druhý *Na Struze*. Tyto majetky jí byly zabaveny roku 1948 a svůj život dožila v části domu *Na Struze*.²¹² Dochovalo se mnoho dokladů o tom, že byla Josefína po smrti svého manžela nucena samostatně hospodařit. Velkostatek Prakšice, který zdědila, pojistila u *Asekuračního spolku průmyslu cukrovarnického*. Toto pojištění se vztahovalo na všechny části statku: komory a kanceláře, stáje a spižírny, byty a prádelny, stodoly, lednice, kuchyně, kolny, chlívky, záchod, studny, ploty, mlékárny, smetiště a vrata.

V roce 1923 měl velkostatek celkovou hodnotu 137 160 Kč a Josefína platila pojistku ve výši 146 Kč a 95 haléřů. Z další korespondence vyplývá, ale na podzim roku 1927 se Josefína rozhodla svůj majetek sjednotit pod jednu pojistku, proto i ty objekty, které byly dříve pojištěny společností *Riunione*²¹³, nyní přešly pod *Asekurační spolek průmyslu cukrovarnického*. V říjnu 1930 již dosáhla pojišťovaná hodnota všech objektů 1 330 000 Kč. Josefína si nechala pojistit majetek v Uherském Brodě a v Drslavicích i proti vloupání, a to na konci roku 1929.²¹⁴

6.2. Dlouhé období vdovství a vzpomínky Josefíny na jejího manžela

Další životní etapa pro Josefínu nastala po Václavově smrti. Nastalo pro ni zároveň krušné období, ale také doba, kdy bylo nutné postavit se na vlastní nohy a začít se starat o sebe a o zděděné majetky. Další muži, kteří se vedle ní objevili, lačnili buď po penězích, nebo slávě. I přesto, že se Josefína kvůli vyplácení podílů dalším dědicům dostala do dluhů, nikdy situaci nevyřešila dalším sňatkem.

Stála pevně na nohou a právě v tuto chvíli se jí začalo hodit i to, jak ji Václav seznámil s celkovým hospodařením a naučil ji chovat se šetrně a dobře nakládat s úspory. Pokud chtěla svůj majetek udržet, bylo nutné začít se orientovat v majetkové problematice, účetnictví a obchodování. V neposlední řadě se musela také naučit komunikovat se zaměstnanci

²¹¹ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

²¹² TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 68.

²¹³ Pojišťovna Riunione Adriatica di Sicurta byla založena roku 1838 v Terstu, během prvních dvou let byly založeny její pobočky ve Vídni, Praze Budapešti ad.

²¹⁴ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 542, inv. č. 5429. Pojištění u Asekuračního spolku průmyslu cukrovarnického v Praze.

a spoléhat se i na jejich znalosti, např. z oblasti lesnictví. Ve finanční tísní vytvářelo Josefíně snad největší příkoří to, že musela často odmítat žádosti studentů, kteří potřebovali finanční pomoc.²¹⁵

O svém manželovi píše, že měl neobyčejný charakter a zlaté srdce, které měla to štěstí do největší hloubky poznat právě ona. Vyjadřuje mu velikou úctu za to, že nedělal mezi lidmi rozdíly a neměl k nikomu žádné předsudky, i když sama věděla, že ne vždy mu to bylo ku prospěchu. Dalo by se říci, že Václav byl Josefíně určitým vzorem, a to svým zájmem o dění v akademické obci studentů, ve kterých viděl rozvoj a nadějnou budoucnost. Josefina tento názor se svým manželem sdílela, oba považovali za důležité, aby mladí lidé, především studenti, mohli mít lepší příležitosti a vyhlídky do budoucna než měli třeba právě oni.²¹⁶ Na svém manželovi obdivovala, jak je milý a vstřícný k lidem bez rozdílu a jak dobrosrdečně dokázal pomáhat potřebným. Josefina byla přesvědčena, že tyto vlastnosti zdědil po své matce, o níž jí Václav jistě často vyprávěl, a která často jednala stejně jako později on. Každá zmínka o Václavově rodině byla kladná. Josefina na Václavovi i jeho matce obdivovala, jak dobře uměli zacházet s penězi. Velmi celou rodinu poznamenala smrt Václavova otce, což pro jeho matku znamenalo, že se musela postavit na vlastní nohy.²¹⁷

6.3. Pozůstalost Václava Kounice

Václavovu pozůstalost uchovávala jeho druhá manželka. Od původního úmyslu vytvořit expozici v bytě Kounicových v Praze *Na Struze I* bylo upuštěno, když byla Josefíně po druhé světové válce část tohoto bytu zabavena. Myšlenka ale zažehnána nebyla. Roku 1949 požádala *Muzejní společnost Napoleonského muzea ve Slavkově u Brna* Josefínu o věnování nějakých předmětů pro utvoření výstavy. Josefina s tímto počinem sympatizovala a věnovala muzeu 36 předmětů z Václavova života. Jednalo se o nábytek, zrcadla, obrazy a běžné užitkové předměty. Ke skutečnému vybudování expozice došlo o deset let později, na konci roku 1959 v bývalém bytě Kounicových v jihozápadním křídle slavkovského zámku.²¹⁸

²¹⁵ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 41.

²¹⁶ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefina Kounicová.

²¹⁷ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1737, Blok se zápisky Josefíny Kounicové.

²¹⁸ ZICHOVÁ, Vladimíra. *Pozůstalost JUDr. Václava Kounice ve sbírkách Zámek Slavkov – Austerlitz*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 135-144.

6.4. Léta po smrti manžela

Po smrti hraběte měla Josefína ještě dost nápadníků, sama ovšem žádného z nich v zápiscích jmenovitě nezmiňuje a píše, že jí připadali jako spolucestující ve vlaku, někdy příjemní a někdy nepříjemní, na chvíli nastoupili, pak zase vystoupili z vlaku jejího života. Bezpochyby se střetla s velkou zřítností, jež mnohé muže, kteří se o ni ucházeli, charakterizovala. Když hrabě zemřel, byla Josefína ještě velmi mladá a pohledná, ale nápadníky spíše než mládí či půvab lákalo dědictví, které měla po svém zesnulém choti.²¹⁹

Pro Josefínu ale období velkých ztrát neskončilo. V květnu 1924 přišla o svoji nejstarší sestru Barboru a v červnu tohoto roku rovněž zemřela i její matka. Josefína těžce nesla, že se nemohla zúčastnit jejího pohřbu. Když matka onemocněla, vydala se totiž do Říma k papeži, požádat ho, aby se za matku přimluvil k Bohu. Když se vrátila ze své cesty, její maminka už byla pohřbená. Po matčině smrti si Josefína vzala svého otce k sobě do Prahy. Vojtěchu Horovi se zde ale brzy začalo stýskat po rodné obci a tak se navrátil do jejich domu, kde bydlela Josefínina sestra Anna s manželem. Josefína mu i nadále posílala alespoň peníze. Otec jí zemřel v 85 letech v březnu roku 1937.²²⁰ Josefína svůj zděděný podíl po otci věnovala svojí sestře Anně k jejímu doživotnímu užívání. Po její smrti měl připadnout tento majetek jejím dětem Václavovi a Boženě. Tento akt potvrzuje prohlášení z 22. května 1937.²²¹

Rok 1933 přinesl Josefíně potěšující události. V Brně byla ustanovena *Společnost pro uctění památky Dr. Václava Kounice*, která nechala vytvořit pamětní desku a umístila ji na slavkovský zámek. Při jejím odhalení měla Josefína proslov o zásluhách svého muže, kde především vyzdvihla jeho vlasteneckou povahu a jeho významný čin, a to darování prostor pro vybudování studentských kolejí v Brně.

V období první republiky Josefína také hodně cestovala, navštívila Řecko, Itálii, Anglii, Holandsko, Belgii a mnoho jiných zemí.²²²

²¹⁹ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefína Kounicová.

²²⁰ Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

²²¹ Tamtéž, karton 16, inv. č. K 1756, Prohlášení o dědictví.

²²² Tamtéž, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

7. Zásahy do hospodaření, s nimiž se musela Josefína vyrovnat

7.1. První pozemková reforma

K nejradiálnějším změnám v hospodářství a majetkových poměrech patřila první pozemková reforma²²³, kterou avizoval Tomáš Garrigue Masaryk již ve Washingtonské deklaraci z 18. října 1918 a probíhala mezi léty 1919 – 1938. Do této doby většinu zemědělské půdy a lesů vlastnila šlechta.²²⁴ V dubnu 1919 byl vydán záborový zákon, v lednu 1920 přidělový a v dubnu 1920 náhradový. Prostřednictvím těchto zákonů bylo provedeno přerozdělení veškeré půdy velkostatků nad 250 ha.²²⁵ Týkala se také zemědělské půdy většího rozsahu než 150 ha.²²⁶ 1 800 000 ha půdy bylo rozděleno drobným rolníkům nebo prodáno jako zbytkové statky s výměrou. Reforma docílila převodu lesních pozemků do majetku státu a posílení středního stavu v zemědělství.²²⁷

Tato reforma samozřejmě i Josefíně Kounicové přinesla nemalé starosti. Naštěstí se jí nedotkla ve velké míře, její majetek se radikálně nezmenšil a hospodaření se tím pádem tolik nezkomplikovalo. Větší problém činil konec pronájmu prašického velkostatku. Do této doby jej měli v nájmu bratři Mayové²²⁸. Teď se musela hospodaření ujmout sama Josefína. Za pomoci původních zaměstnanců velkostatku se jí to dařilo.

Dalším problémem byla obtížná komunikace s Josefem Pálffym. Jednou z potíží bylo provedení knihovního pořádku týkajícího se jejich pozemků v Drslavicích. Josefína byla nucena podat zprávu zemskému soudu pro civilní věci a zároveň požádat o opětovné prodloužení uložené lhůty na zpracování, o nějž žádala už po uplynutí prvního termínu 1. ledna 1926. Ve zprávě uváděla, že druhá strana, tedy Josef Pálffy se nezapřičiňuje k brzkému provedení této činnosti, ba naopak dokonce odcestoval a prohlásil, že se domnívá, že nebude možné určený termín 1. března 1926 z jeho strany stihnout. Zemský soud v Brně nakonec prodloužení lhůty povolil do 1. června 1926 s upozorněním, že pokud tak nebude učiněno, bude uložena pokuta ve výši 200 Kč. K tomuto problému však docházelo běžně, nebylo to totiž poprvé, kdy jednání Josefa Pálffyho v této věci Josefínu zdržovalo.

²²³ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II.* 2. díl, Praha: Paseka, 1992. s. 167-168.

²²⁴ JURÍK, Pavel. Jak šlechta přišla o majetky. *Historie web.cz.*, 4. 1. 2013. [cit. 2014-04-01]. URL: <<http://www.historieweb.cz/jak-slechta-prisla-o-majetky>>.

²²⁵ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II.* Praha: Paseka, 1992. s. 167-168.

²²⁶ JURÍK, Pavel. Jak šlechta přišla o majetky. *Historie web.cz.*, 4. 1. 2013. [cit. 2014-04-01]. URL: <<http://www.historieweb.cz/jak-slechta-prisla-o-majetky>>.

²²⁷ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny země Koruny české II.* 2. díl, Praha: Paseka, 1992. s. 167-168.

²²⁸ Tyto osoby se mi nepodařilo blíže určit.

Na začátku června 1926 rozhodl okresní soud ve Slavkově, že Josefina může provést knihovni pořádek samostatně, bez spolupráce s Josefem Pálffym.²²⁹

7.2. Období druhé světové války a dopad na Josefínino hospodaření

Ovšem dalším velkým zásahem, a to nejen do hospodaření, byla druhá světová válka. Němci začali zabírat majetky a dosazovat na ně svoji správu. Josefina ač projevila velkou snahu, dokonce i přesídlila do Uherského Brodu, aby jí nebylo vytčeno, že se nepodílí na práci na svém velkostatku, o majetky přišla. Němci uvrhli pod svoji správu jak velkostatek Prakšice, tak i poleší *Oboru*. V době války tedy disponovala pouze svým obydlím v Praze, kde přebývala až do osvobození, do května 1945.²³⁰

V době silného poněmčování si Josefina zachovala status zaryté a hrdé Češky. Snažila se sledovat veřejné dění a nepodléhat německému tlaku. Obě dvě světové války přečkala Josefina spíše v ústraní, v poklidu. Ztráty, které během válek utrpěla, byly téměř výhradně majetkové.²³¹

7.3. Období po druhé světové válce

Hned po válce se vydala do Uherského Brodu, aby se dozvěděla, v jakém stavu jsou Prakšice a *Obora*. Čekala ji však doslova katastrofa. Prakšický dvůr byl vybombardován a částečně zasažen požárem. Zámek v *Oboře* byl zpustošen, rozkraden a všechen dobytek odcizen nebo pozabíjen.²³²

Když se po osvobození v květnu 1945 vrátila Josefina na svůj statek, provedla toho léta národní žně²³³. Veškerý výtěžek byl dán ku prospěchu všeobecnému zásobování státu, za což dostala pochvalné uznání od ministerstva zemědělství. Potom co dvůr vyhořel a byl těžce poškozen, musela Josefina části dát do správy drobným zemědělcům, poté už samostatně hospodařila na *Oboře*.²³⁴ Zámeček bohužel neměl slavný osud. Poleší *Obora* bylo po celou dobu okupace pod německou vnucenou správou. Na jaře roku 1945 připadl tento objekt díky vládnímu nařízení pod odbornou lesní službu. Od podzimu 1947 po dobu jednoho

²²⁹ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 536, inv. č. 5321. Tvorba knihovniho pořádku – dopisy soudu jako stížnosti na Josefa Pálffého.

²³⁰ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefiny Kounicové.

²³¹ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefiny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 42.

²³² Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefiny Kounicové.

²³³ Jako národní žně se označovaly první žně konané po druhé světové válce.

²³⁴ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 536, inv. č. 5321. Potvrzení vedoucího lesního hospodáře Jana Poláčka.

roku, měl les vlastního hospodáře. Po roce 1948 byly tyto pozemky rozděleny mezi Československé státní lesy a Josefínu. V potvrzení z dubna 1949 píše vedoucí lesní hospodář Jan Poláček²³⁵, že Josefína, jakožto majitelka lesa, se sama stará i o potřebnou administrativu již od roku 1934. Vyzdvihuje zde její zájem o hospodaření a zásluhy v činnosti celého provozu. Byla vždy přítomna u důležitých prací spojených se zpracováním dříví, kontrolní činností a zalesňováním. Důkazem její píle a svědomitosti bylo také dodržení těžebních plánů v prvním roce pětiletky.²³⁶ Zámeček *Pepčín* se hraběnka snažila dát po válce do pořádku, ale roku 1950 jí byl zabaven a přešel do vlastnictví státu. V roce 1957 přešel do vlastnictví *Ministerstva vnitra* a sloužil jako ubytovna *Vnitřní stráže vojska*²³⁷, o osm let později padl do rukou *ONV v Uherském Hradišti*, ale pro jeho špatný stav se nakonec rozhodlo pro jeho demolici, která proběhla na jaře roku 1981.²³⁸

Aby byla zajištěna odborná správa v Prakšicích najala roku 1947 lesního hospodáře.²³⁹

O snahách Josefíny o opravu prakšického velkostatku svědčí například i dopis Josefa Krista²⁴⁰, jehož předmětem je nabídka krytiny na statky v Prakšicích, aby ještě k větším škodám nedošlo z důvodu větrání a promáčení staveb.²⁴¹ Josefína ve svých žádostech píše: „Změnou hospodářských poměrů bylo mi bohužel zabráněno, abych zámek po jeho zrušení v květnu 1945 uvedla opět do pořádku a věnovala jej účelům, pro které byl určen.“²⁴²

Josefína měla k těmto místům nepochybně silné citové pouto a tak není divu, že se při pohledu na zrušený dvůr a zničený zámek nervově zhroutila. Samozřejmě jí nepřidalo ani vědomí, že budova, kterou při své svatbě společně s manželem darovali ve prospěch studentstvu, byla za druhé světové války využívána pro působení německého gestapa a bylo zde uvězněno a bohužel i popraveno mnoho českých vlastenců. Dalo se ovšem čekat, že takové obrovské psychické vypětí se podepíše na jejím zdravotním stavu, což se také stalo. Došlo k celkovému vyčerpání jejího organismu, byla ve velmi vážném stavu. Důkladně o ni pečovala Anna Chvalková, v té době správce jejího domu v Brodě. Její rekonvalescence trvala více než měsíc, vše ale překonala díky své životní síle a houževnatosti.

²³⁵ Tuto osobu se mi nepodařilo blíže určit. Jan Poláček byl na polesí Obora ve 40. letech 20. století vedoucím lesním hospodářem, je pravděpodobné, že bydlel v blízkém okolí.

²³⁶ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 536, inv. č. 5321, Potvrzení vedoucího lesního hospodáře Jana Poláčka.

²³⁷ Bezpečnostní složka vytvořena na základě usnesení Politického byra ÚV KSČ.

²³⁸ TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013. s. 57.

²³⁹ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 536, inv. č. 5321, Předání polesí Obora.

²⁴⁰ Tuto osobu se mi nepodařilo blíže určit, pravděpodobně to byl drobný podnikatel z okolí Prakšic.

²⁴¹ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 536, inv. č. 5321, Předání polesí obora. Dopis Josefa Krista paní Josefíně Kounicové.

²⁴² Tamtéž, inv. č. 5322. Zabraní zámku Obora a velkostatku Prakšice. Vyjádření k výnosu Krajského národního výboru v Gottwadově ze dne 9. 4. 1951.

U připomenutí uzavření českých vysokých škol, které se konalo 17. listopadu 1945 v rámci *Studentského sjezdu*, byla již osobně přítomna. Na tuto akci se dostavila i delegace studentů z Brna, která kromě věnce, jež položili s úctou na hrob Václava Kounice, přivezla ve svých myslích i otázku dalšího osudu *Kounicových kolejí*. Josefina krátce promluvila u hrobu svého manžela a na popud studentů začala přemýšlet, co se bude dále dít s touto budovou.

7.4. Osud studentských vysokoškolských kolejí

Josefina už začala v hlavě přemítat, co bude s kolejemi dále. Studenti odporovali názoru, že by zde mělo být zřízeno muzeum, a chtěli koleje obnovit, Josefina Kounicová s jejich názorem sympatizovala. Stala se v této záležitosti patronkou studentstva a vynaložila velkou snahu, aby se budova vrátila ke svému původnímu poslání. Písemně komunikovala s rektory brněnského vysokého učení a také svůj záměr prezentovala na ministerstvu školství. Její přímluvy byly vyslyšeny a opravdu se docílilo toho, že se vysokoškolské koleje obnovily. Společně s touto obnovou začal znovu fungovat i *Spolek Kounicových kolejí*. Josefina byla přítomna obou dvou valných hromad *Spolku* v roce 1946 a 1947, kde byla vřele vítána, protože každý si uvědomoval její obrovskou zásluhu na opětovné existenci kolejí. O rok později již koleje přešly pod státní správu a tím skončil svoji působnost i *Spolek Kounicových kolejí*.²⁴³

7.5. Události roku 1948 v životě Josefíny Kounicové

Období komunismu celkově prožívala Josefina navenek neutrálně, ale její psychický stav tato doba jistě nepodpořila. Byla často v depresi, roztěkaná a nervózní. I přes všechny útrapy, které jí války i režim způsobily, nikdy nepřemýšlela o emigraci, na to českou zemi moc milovala.²⁴⁴

Hned po nástupu komunismu započala likvidace soukromého sektoru, ke znárodnění největších průmyslových podniků došlo již v roce 1945 a od roku 1948 se začaly znárodnovat i firmy mající více než 50 zaměstnanců, tím se do státního sektoru dostalo 95 % pracujících. Ekonomika začala být řízena podle ústředního plánu, plnění plánů bylo kontrolováno odbory. Průmysl se přeorientoval na těžké strojírenství a zbrojní výrobu, odbytištěm byl Sovětský

²⁴³ Zámek Slavkov - Austerlitz, Karton 15, Fond K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

²⁴⁴ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 43-44.

svaz. Dalším prvkem byla kolektivizace zemědělství na základě zákona o jednotných zemědělských družstvech z roku 1949, následně proběhly dvě vlny združstevňování. Cílem této změny, která měla negativní následky, nebylo zlepšení ekonomické situace, nýbrž likvidace soukromých podnikatelů.²⁴⁵

Rok 1948 pro Josefínu znamenal další komplikace. Své pozemky svěřila do nájmu družstva prakšických rolníků. Do náprav škod způsobených za války na velkostatku investovala nájemné, které od nich získala. Žádný příspěvek na obnovení nedostala, ale pokud chtěla statek udržet, musela provést opravy, které alespoň zamezily dalšímu zhoršování stavu budov.

V květnu 1948 bylo 40. výročí od založení *Kounicových kolejí*. Josefína na požádání také do rozhlasového pásma přispěla svým proslovem, bohužel ve výsledku nebyl odvysílán celý a slíbená nahrávka se k Josefíně nikdy nedostala.

Na jaře roku 1948 se začalo jednat o převzetí velkostatku v Prakšicích a panství *Obora* v katastru obce Drslavice ku prospěchu pozemkové reformy. Josefína podala několik námitek s odůvodněním, že část polesí měla být dle přání jejího manžela věnována *Kounicovým kolejím*, a také upozornila, že již některé parcely uvedené v revizním řízení byly dříve prodány. Pak též část jednoho pozemku o rozloze 3 ha, který byl prodán obci Prakšice na výstavbu školy. Dále se jednalo o archiv a registraturu velkostatku, která již nemohla být předána, protože byla kompletně zničena ve válečných letech.²⁴⁶ Velkostatek Prakšice a polesí *Obora* byly znárodněny a Josefíně zůstala pouze část lesa, jak stanovovala ústava z 9. května. Tyto ztráty jistě nesla těžce, ale snažila se vše snášet s pokorou.²⁴⁷ K předání zámečku *Obora* došlo 6. dubna 1951 za přítomnosti Anny Chvalkové, která Josefínu zastupovala, protože ta se kvůli nemoci nemohla dostavit.²⁴⁸

Josefína po obdržení usnesení o znárodnění těchto majetků podala žádost, aby v případě, že i po změně vlastníka bude v těchto prostorách vybudována ozdravovna, jak bylo původně zamýšleno, budou ji moci využívat studenti *Kounicových kolejí*. Také žádala, zda by zde pro ni mohl být vyhrazen jeden pokoj, v němž by mohla občasně přebývat, a který by vybavila nábytkem, jenž sloužil ještě jejímu manželovi, a tím by tu na něj

²⁴⁵ BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny zení Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992. s. 271 – 272.

²⁴⁶ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 536, inv. č. 5322. Zabráni zámku Obora a velkostatku Prakšice. Opis Prohlášení majitelky Josefíny Kounicové.

²⁴⁷ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

²⁴⁸ MZA Brno, Fond G 436 Rodinný fond Kouniců, karton 536, inv. č. 5322. Zabráni zámku Obora a velkostatku Prakšice. Korespondence Josefíny Kounicové s Krajským národním výborem v Gottwaldově a dopis Anně Chvalkové.

zůstala i památka. Jako náhradu za ztrátu lesních pozemků žádala parcely v Prakšicích o menších rozměrech.²⁴⁹

Alespoň malé potěšení jí způsobilo znovuodhalení pamětní desky Václava Kounice, která byla po dobu války uschována. Nyní byla umístěna na lepší místo a Josefíně udělalo radost, že byla zachována památka na jejího manžela. Určitě pro ni bylo ctí, když ji jmenovali čestným členem *Musejní společnosti v Uherském Brodě*. Na základě toho věnovala této společnosti anonymně peněžní dar v hodnotě 10 000 Kčs.²⁵⁰

²⁴⁹ Z dostupných pramenů se mi nepodařilo zjistit, zda bylo Josefíně v těchto věcech někdy alespoň částečně vyhověno, ale domnívám se, že ne, protože v jejích zápiscích o tom dále nejsou žádné zmínky.

²⁵⁰ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefiny Kounicové

8. Podzim života Josefíny Kounicové a její úmrtí

8.1. Zhoršující se zdravotní stav Josefíny

Těžký nervový otřes, který Josefína prodělala během podzimu 1945, nebyl bez následků. Od této doby celkově často churavěla, trpěla slabostmi, malátností. I přesto, že se snažila tyto zdravotní problémy přecházet, musela více a častěji odpočívat. Na jaře roku 1951, kdy slavila své kulaté 70. narozeniny, se její stav zhoršil a musela zůstat na lůžku. Ke zlepšení její nálady ovšem hodně přispělo, když obdržela knihu s věnováním a blahopřáním ke svým narozeninám z Brna od bývalých členů *Spolku Kounicových kolejí*, někteří z nich se i vlastnoručně podepsali. Toho dne ještě přijala jednu návštěvu z Brna s gratulací. Oba tyto projevy přízně ji velmi potěšily. Mohla si být jista, že na ni mnoho lidí vzpomíná, ať již kvůli dlouholeté známosti nebo také pro její mecenášství, ve kterém pokračovala i po smrti svého manžela Václava.

Ovšem léta plynula ale Josefína se i přes určité zdravotní komplikace snažila být stále aktivní. Na léto jezdila navštěvovat Uherský Brod, kde se s manželem poznali a mohla zde zavzpomínat na staré časy. Toto město navštívila i v květnu 1960, načerpala zde nové síly a vydala se dokonce po návratu do Prahy na hřbitov v *Malvazinkách*.

V noci z 12. na 13. června 1960, utrpěla Josefína nepříjemný úraz. Ve spánku na ni padl velmi těžký obraz visící nad její postelí, který znázorňoval Juditu chystající se k utnutí hlavy Holofernovi. Původně na tomto místě visel portrét Josefíny, ale ta se jej ve svém pokročilejším věku rozhodla vyměnit. Obraz Josefíně způsobil tržnou ránu na levém obočí a otřes mozku. Tuto noc spala v zamčeném pokoji sama, ale pád obrazu probudil domovnici Toničku spící ve vedlejším pokoji. Začala klepat na dveře a volala na paní, že dveře jsou zamčeny. Po hodné chvíli Josefína otevřela a Tonička byla jistě v šoku, když ji viděla celou zakrvácenou. Okamžitě donesla umyvadlo a ručník, aby se mohla Josefína alespoň opláchnout a běžela pro pomoc k sousedům Matouškovým, kteří hned přispěchali. Soused Matoušek utíkal na pohotovost a přivedl dva lékaře, kteří ránu ošetřili a přivolali sanitku. Tou byla paní Josefína převezena na II. chirurgickou kliniku na *Karlově náměstí* v Praze, kde také zůstala až do 4. července. Rána se jí velmi pěkně zahojila, jizva nebyla skoro znatelná. Horší problémy jí způsobil otřes mozku. Měla výpadky paměti a trpěla ztrátou orientace, chtěla utíkat z nemocnice, a proto musela být ze začátku hospitalizace dokonce připoutána na lůžko. Obraz, který to vše způsobil, vypadl sice z rámu, ale jinak zůstal nepoškozen.

Po kratší rekonvalescenci doma se Josefína za začátku září vypravila opět do Brodu, kde strávila skoro celý měsíc. Nemohla už ale vykonat všechny návštěvy známých, jak měla

dříve ve zvyku, protože začala mít potíže s chůzí a bývala unavená. Po návratu do Prahy se její stav moc nelepšil, spíše naopak. Podzimní období, vánoce a vstup do nového roku ale prožila vcelku pokojně, jen v lednu byla chvíli nemocná.

Tento rok také oslavila své 80. narozeniny, ke kterým jí přišlo několik gratulací z Brna a její jubileum bylo připomenuto v místním rozhlase. V létě se po dlouhém rozhodování nakonec přece jen opět vydala do Brodu. Jako obvykle jela přímým vlakem z Prahy do Luhačovic, na její cestě ji doprovázel Stanislav Todt. Došlo ke značným zmatkům na nástupišti, protože vlak byl jinak řazen, nakonec se oba ve vlaku shledali, ale před vstupem do vagónu paní Josefínu povalil nastupující dav a měla zraněnou ruku. Na bolest si nestěžovala a doufala, že ruka je jen obražená. V Brně se setkala se svojí známou paní Hamerskou²⁵¹, jejíž dcera byla lékařka a primárně jí ruku ošetřila. Tak tedy docestovali do Uherského Brodu. Stanislav Todt ji druhý den vybízel, aby navštívili zdravotní středisko, Josefína odmítala, ale další den již nebylo zbytí, ruka jí velmi rozbolela. Následně byla na rentgenovém snímku zjištěna fraktura dvou radiálních kostí v zápěstí. Na pět týdnů musela ruka do sádky, po tuto dobu zůstala Josefína v Brodě. Po uplynutí této doby byl proveden kontrolní rentgen, který ukázal, že ruka ukázkově srostla.

Tak se 20. července 1961 vrátila zpět do Prahy, tentokrát proběhla cesta bez nesnází. Po návratu se ale její zdravotní potíže opět přihlásily, již ona sama přiznávala, že pociťuje, že jí dochází síly. V sobotu 9. září se po večeři paní Josefíně znatelně přitížilo. Trpěla bolestmi celého těla, když se po chvíli odpočinku a vypití černé kávy její stav zlepšil, odhodlala se jít projít na vzduch, kam ji opět doprovázel Todt. Druhý den, kdy znovu přišel na návštěvu, našel Josefínu v posteli s vysokými horečkami. Lékař z pohotovostní služby doporučoval převoz do nemocnice, který ale odmítla s tím, že bude poctivě užívat předepsané léky. Od pondělí začal paní Josefínu pravidelně navštěvovat obvodní lékař Suchánek. Todt dal o zhoršení Josefínina zdravotního stavu vědět její neteři Julii Petelíkové (dceři její nejstarší sestry), která bydlela v Ústí nad Orlicí. Julie neváhala a hned druhý den se dostavila a začala tetičku ošetřovat.

Josefína se nemohla zbavit horeček, střídaly se jen nižší a vyšší teploty, což trvalo do úterý 19. září, kdy lékař nařídil odvoz do nemocnice, protože měl podezření na zápal plic. Ve středu v dopoledních hodinách byla převezena do nemocnice *Na Františku*. Zde byla umístěna na pětilůžkovém pokoji. Její stav se nějak nelepšil, ale hrozba zápalu plic byla zažehnána, proto ji chtěla lékařka po týdenním pobytu propustit domů. Julie musela odjet

²⁵¹ Tuto osobu se mi nepodařilo blíže určit.

na pár dní domů, tak se odvoz z nemocnice trochu pozdržel, domů byla převezena 1. října. Stav byl horší a horší, Julinka se jí snažila její poslední dny zpříjemňovat a pečlivě se o ni starala.

8.2. Úmrtí Josefíny Kounicové

Když ji navštívil ve čtvrtek 5. října Stanislav Todt, ptal se jí, zda ho poznává. Ztěžka odpověděla: „*Poznávám*“, což bylo její poslední vyřčené slovo. Krátce po jedenácté hodině v tichosti dotlouklo její srdce a zesnula.

Pohřeb Josefíny Kounicové zařídil Stanislav Todt u *Pohřebního ústavu hlavního města Prahy*.²⁵² Josefína Kounicová zemřela ve čtvrtek 5. října 1961 ve svých 80 letech. Poslední rozloučení se zemřelou se konalo 9. října 1961 na hřbitově na *Malvazinkách*, kde byla také posléze uložena do hrobky vedle svého manžela. O den později za ni byla sloužena zádušní mše v kostele sv. Vojtěcha na Novém Městě.²⁵³ Věnce na rakev dostala od *Českého vysokého učení technického a Kounicových kolejí, Městského národního výboru a Muzea ve Slavkově u Brna*²⁵⁴ a od rodiny Petelíkovi. Přišla se s ní rozloučit i snacha Antonína Dvořáka a mnoho přátel a známých. Z lesa ve Vysoké ji na poslední cestu byla zaslána jehličnatá větvička.

Nad jejím hrobem pronesl proslov bývalý druhý jednatel správního výboru *Kounicových kolejí* a ještě zástupce *Společnosti Antonína Dvořáka* pan Karel Mikysa. Také se s ní krátkým poděkováním rozloučil student z delegace, která dorazila z Brna. Vyslovil velké díky za všechny její činy, které napomohly jak ke zbudování, tak znovuotevření *Kounicových kolejí*.²⁵⁵

8.3. Vyřizování dědictví

Když roku 1961 Josefína zemřela, usneslo se státní notářství pro Prahu 1, že veškerý majetek případně státu jako odúmrtí. Josefína sice napsala dvě závěti, jednu v roce 1945 a druhou na začátku roku 1948, v nichž stanovila jako dědice *Kounicovy koleje* a *Akademický dům v Praze*, když však probíhalo pozůstalostní řízení, ani jedna z těchto institucí k němu nebyla přizvána. Do dědického řízení, které probíhalo až do roku 1964,

²⁵² Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

²⁵³ Tamtéž, inv. č. K 1744, Parte.

²⁵⁴ Počátky muzea spadají do 20. let 20. století.

²⁵⁵ Zámek Slavkov - Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 15, inv. č. K 1745, Podklady k přednášce v páteční besedě Ing. Stanislava Todta s názvem: O životě paní Josefíny Kounicové.

se přihlásila neteř paní Josefíny Julie, Josefínin sekretář Stanislav Todt, *Okresní vlastivědné muzeum ve Slavkově u Brna*²⁵⁶, *Dvořákovo muzeum v Praze*²⁵⁷ a *Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě*²⁵⁸. Dědické jednání mělo za úkol sepsat a určit cenu jednotlivých předmětů a v neposlední řadě také rozhodnout, které předměty jaké instituci připadnou. Do začátku roku 1962 byla z Prahy odvezena část, kterou zdědilo slavkovské muzeum. Písemné památky zůstaly prozatímne uloženy u Stanislava Todta, který je po třídění dodal do Slavkova až v roce 1973. Byt *Na Struze I* připadl manželům Duchoňovým²⁵⁹ z cirkusového střediska v Horních Počernicích. Do tohoto řízení připadl nábytek, obrazy, sochy, porcelán, oděv, obuv, knihy, fotografie a další. Část tohoto nábytku byla z pražského bytu a další část byla uložena v jeho suterénu, protože po zabavení poloviny bytu, nebylo pro všechny nábytek místo. Z obrazů stojí za pozornost portréty manželů od Jana Skramlíka a Rudolfa Váchy²⁶⁰ a také portrét Antonína Dvořáka od Maxe Švabinského²⁶¹. Ze soch stojí za zmínku model sochy sv. Václava se čtyřmi svěťci na podstavci od Myslbeka²⁶². Celá Kounicovská pozůstalost patří mezi hodnotné sbírky slavkovského muzea na zámku Slavkov – Austerlitz.²⁶³

²⁵⁶ Dnes historické muzeum na zámku Slavkov – Austerlitz.

²⁵⁷ Vzniklo roku 1932, funguje dodnes a je součástí Českého muzea.

²⁵⁸ V muzeu je stálá expozice Komenský lidstvu, funguje dodnes.

²⁵⁹ František a Karolína Duchoňovi, více se mi o těchto osobách nepodařilo zjistit.

²⁶⁰ Rudolf Vácha (1860 – 1939), malíř a zahradní architekt.

²⁶¹ Maxmilian Theodor Jan Švabinský (1873 – 1962), český malíř a rytec.

²⁶² Josef Václav Myslbek (1848 – 1922), významný český sochař.

²⁶³ ZICHOVÁ, Vladimíra. *Pozůstalost JUDr. Václava Kounice ve sbírkách Zámek Slavkov – Austerlitz*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010, s. 135-144.

Závěr

Josefína neměla obvyklý osud mladé ženy té doby a dobře si to uvědomovala. Jak sama píše, střetla se jak s milými lidmi, tak se zlými jazyky. „*Meze lidské dobroty i zloby jsou široké, že nelze jich nikomu obsáhnouti. Lidé dokážou být anděly a bohužel velmi často nezadají si v ničem ani s ďáblý.*“ Právě kvůli svému nestandardnímu osudu se stala terčem mnoha pomluv. V tom co ji potkalo, vidělo mnoho lidí místo náhody či osudu její velké přičinění ze zjištěnosti. Josefínu mínění ostatních lidí samozřejmě velmi trápilo. Píše, že její život by mohl být příkladem pro poučení a zamyšlení se. V jejím osudu si prý krása a milost podávaly ruku s tragikou a utrpením. Její život byl plný jak krásných, tak útrpných okamžiků. Vzpomíná na svoji cestu životem, která začala v rodných Žinkovech, pokračovala až na Moravu na Slovácko a skončila v Praze.

O lidech, které v životě potkávala a znala, napsala: „*Žiji a žiji i jiní vedle mne, žiji i mnozí, kteří mne viděli a znali už dávno a dosud znají, dosud vědí, jak podivně a neobvykle utvářely se mé osudy.*“ Josefína dobře věděla, že její život nebyl ledajaký, ještě v pokročilejším věku litovala toho, že mnoho lidí se k ní nechovalo kvůli tomu dobře, už jen proto, že měla odlišný osud od ostatních žen svého postavení. Trápilo ji, když se k ní donesly klepy o tom, co prý provedla, když sama věděla, že s tím nemá nic společného.

Ve svých zápiscích, které nazvala *Pravda mého života*, píše, jak moc nemá ráda vymyšlené romány, které jsou napsány podle ní úplně nesmyslně. „*Nad veškerou fantazii je rozmanitost života, tak jak jej každodenně prožíváme. Není krásnějších, není bohatších, není dramatičtějších románů, než jsou ty, které píše život sám. Je něco jiného to, co bylo napsáno mým životem?*“²⁶⁴ Josefína vlastně, aniž by se snažila nebo se o to nějak výrazně přičinila, docela výrazně vybočovala z různých škatulek, tedy společenských kategorií té doby. Vymykala se, byla atypickým příkladem. Byla jedna z těch, která otevírala a ukazovala společnosti nové možnosti. Nejen politika, ale i společnost zaznamenávala totiž na přelomu 19. a 20. veliké modernizační změny.²⁶⁵

Dříve byl přechod mezi společenskými stavy zcela nemyslitelný, jak se kdo narodil, tak i zůstal. Josefína se narodila jako chudá venkovanka, rodina byla poměrně nemajetná. Pro takové mladé děvče bylo typické, že zůstávala v domácnosti, buď jako pečovatelka

²⁶⁴ Zámek Slavkov – Austerlitz, Pozůstalost JUDr. Václava Kounice, karton 18, inv. č. K 1805, Pravda mého života – Josefína Kounicová.

²⁶⁵ KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 28.

o mladší sourozence, možná nemocné prarodiče, hospodyňka zastávající veškeré práce zajišťující chod domácnosti a také jako pomocná síla v hospodářství při sklizních.²⁶⁶

Josefina ovšem také zažila mnoho důležitých historických okamžiků. Prožila změny ve společnosti, které přišly s přeměnou monarchie na státní uspořádání. Zažila obě dvě světové války i komunistický převrat. Žila v době, kdy docházelo k mnoha významným, ať už šťastným či nešťastným událostem, které spoluutváří dějiny. Velké zvraty charakterizovaly i její život.

Málokdy bychom v této době mohli najít ženu podobného charakteru jako právě Josefínu. Ženy byly zastupovány svými muži, nedovolily si projevovat svoji vůli někde na veřejnosti, a když už, tak na ně okolí dívalo spíše zamítavě.

Do původem prosté dívenky z venkova by asi nikdo neřekl, že bude řídit správu velkostatku, a že napíše nespočet různých žádostí, prohlášení a dalších dokumentů týkajících se hospodaření, ať už v polesí *Obora* nebo na prakšickém velkostatku. Protože by v první řadě nikdo nepředpokládal, že se taková slečna z prostých poměrů provdá za člena hraběcího stavu, který právoplatně zdědil majetky na Moravě.

Ovšem v tomto případě se tak stalo. Dívka, které by za normálních okolností náležela role hospodyňky, manželky sobě věkově i majetkově rovného muže a matky nejspíše velikého počtu dětí, se provdala za muže o mnoho staršího, o mnoho bohatšího, o mnoho vzdělanějšího a nikdy mu neporodila žádného potomka. Díky Václavovi i díky vzdělání, které jí poskytl, se naučila být pravou dámou, ale vždy dámou s dobrým srdcem. Společně s manželem hleděli více než na svůj blahobyt na to, aby zajistili pomoc lidem, kteří ji potřebovali. Sami se raději uskromnili, jen aby mohli poskytovat dary jiným.

Václav Josefínu také dobře naučil hospodařit s penězi, doma museli přísně vést účetnictví. Josefina to sice zpočátku nepovažovala za důležité a někdy ji i možná trochu zlobila Václavova pečlivost a důslednost. Ale jak sama poznala, všechno zlé v jejím životě, bylo vždy nakonec k něčemu dobré.

Josefina byla po smrti svého manžela životem opět vržena do nové etapy, do neznámé situace, kdy jí najednou nezbyvalo nic víc, nežli začít jednat sama za sebe. Možná proto, že už do té doby ji život stihl v tíživých situacích vyzkoušet, zvládala ustát mnoho nepříjemných situací, které musela řešit. Později, kdy se musela postavit na vlastní nohy, byla za takovou průpravu vděčná. Ve chvíli, kdy bylo nutné vzít otěže do svých rukou, byla alespoň trochu připravena. Do tajů těchto záležitostí pronikla díky svojí zvědavosti,

²⁶⁶KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. s. 29.

ale také tomu, že uměla naslouchat ostatním a o mnoho věcí se sama zajímala. Uměla šetřit a byla schopná uvážit, zda bude moci pokrýt náklady na opravy, zda může něco koupit, nebo naopak musí něco ušetřit. O tom, že se dobře orientovala v této agendě, svědčí dochované kupní nebo nájemní smlouvy, které pečlivě uchovávala. Vše podtrhoval zájem, který vždy projevovala. Sama mnoho věcí kontrolovala osobně a děním důležitých věcí, týkajících se jejího majetku, byla často přítomna. Při všech starostech dokázala vždy se všemi jednat slušně a s úctou.

Nejen to, že mnoho věcí vyřizovala sama, aniž by se měla s kým poradit, ale hlavně události, které ji v tomto jednání omezovaly, jako byly jistě světové války, pozemkové reformy a komunistický převrat, ji musely hodně vyčerpávat. Někdy jí přitěžovali i zaměstnanci velkostatku, či nespokojení nájemníci. Není divu, že se takové vypětí podepsalo na Josefíně psychice. Občas byla roztěkaná a zužovaly ji deprese, ale díky svojí nesmírné houževnatosti a trpělivosti to zvládala se vši noblesou.

Musíme uznat, že Josefína byla ve své době pozoruhodnou ženou s neutuchající duševní silou a životním elánem.

Ve své práci jsem se snažila na základě dostupných pramenů, co nejpodrobněji popsat život hraběnky Josefiny Kounicové. Život ženy, která se narodila a dospívala na konci 19. století a převážnou část svého života dožila ve století dvacátém.

Těch, kteří se věnují historii ženy, není mnoho. Právě historie příslušnic něžného pohlaví byla celkově dlouho opomíjena. Dějiny ženy nezmění důležité mezníky politických ani hospodářských dějin, ale z pozice okrajové skupiny mohou napomoci k vytvoření uceleného obrazu naší minulosti.

Podle mě je zajímavé bádát nad tím, jak se postupem času měnilo postavení ženy. Od dob, kdy platil kult ženy – matky se na dlouhou dobu žena dostala do pozadí. Muž byl ten, který vše vyřizoval, o všem rozhodoval a byl považován za hlavu rodiny. A ještě dnes se jistě najdou lidé s názory, že žena nepatří do politiky, do vedoucí pozice nebo za volant. Předsudky pramenící z minulosti v jisté míře přetrvaly i dodnes.

Doufám, že moje práce bude přínosem pro tento obor, a že bude třeba inspirací i pro další potenciální tvůrce podobných prací, které budou jistě vítány.

Summary

This bachelor's thesis is called Josephine Kaunitz – nobleman's, politician's and patron's wife. An unusual life story of this woman of whom not much has been written so far is analyzed in this thesis.

The beginning of the thesis is devoted to the noble family from which Josephine's husband, Wenceslas, Earl of Kaunitz, came. It is followed by a treatise on Wenceslas' life, his childhood, adolescence, education and last but not least, loves of his life and political career. Then, it is followed by the core of the thesis, i.e. familiarization of Wenceslas with Josephine, a young lady who was learning in the kitchen of his estate. She was a woman with an interesting life story. She was born into a very poor family living in a small poor cottage located in a small village. After completing five years of schooling, she wanted to continue her studies, however, she was not able to physically cope with her way to school which she had to walk every day. Therefore, her father decided on her stay at home. As a result, Josephine accepted the offer of serving for her aunt in the Moravian estate of Kaunitz. Here, she met her future husband.

At that time, Josephine was a young girl and the earl an older man. Wenceslas gave her education and she was his companion. After their long acquaintance, they sealed their relationship by getting married. By means of this marriage, the girl coming from poor backgrounds became a noblewoman at a stroke. Their marriage was childless since Wenceslas did not want any children, and it had taken only five years before he died. Even when their relationship was not very usual, they had a harmonic, but unfortunately, short-lived marriage.

This was followed by the long period of Josephine's widowhood. After the death of her husband, she never got married, she focused on travelling and managing inherited property.

At the end of her life, she suffered from health problems and had two unpleasant accidents. Josephine Kaunitz died at 80 years of age in Prague.

Seznam použité literatury a pramenů

Archivní prameny

MZA Brno, Fond G 436, Rodinný fond Kouniců.

Zámek Slavkov - Austerlitz, Fond Pozůstalost JUDr. Václava Kounice.

Literatura

BĚLINA, Pavel a kol. *Dějiny zemí Koruny české II.* 2. díl, Praha: Paseka, 1992.

HALADA, Jan. *Lexikon české šlechty*. Praha: Akropolis, 1992.

KLOBAS, Oldřich. *Šlechtic nejen rodem: Václav hrabě Kounic*. Brno: Ave, 1993.

TÝŽ, *Vlastenecký hrabě*. In: *Přísně tajné* 1/1999. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1999. s. 11 – 17.

KOLIBOVÁ, Olga. *Žena na pomezí stavů: Příklad Josefíny Kounicové*. In: FASORA, Lukáš a kol.: *Člověk na Moravě v první polovině 20. století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006.

LENDEROVÁ, Milena. *Dcera národa? Tři životy Zdeňky Havlíčkové*. Praha: Paseka, 2013.

TÝŽ, *K hříchu i k modlitbě*. Praha: Mladá fronta, 1999.

MAŠEK, Petr. *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. 2. díl. Praha: Argo, 2008.

MŽYKOVÁ, Marie. *Příběh JUDr. Václava Kounice a malíře Skramlíka*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 125 – 133.

RÁJA, Martin. *Život JUDr. Václava Kounice*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 18 – 29.

ŠPLÍCHALOVÁ, Vladimíra. *JUDr. Václav Kounic jako mecenáš umělců*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. s. 119 – 124.

TOMEČEK, Radek. *JUDr. Václav hrabě z Kounic: Šlechtic a demokrat*. Zlín: GRASPO CZ, 2013.

ZICHOVÁ, Vladimíra. *Pozůstalost JUDr. Václava Kounice ve sbírkách Zámek Slavkov – Austerlitz*. In: MALÍŘ, Jiří – RÁJA, Martin. *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno: Matice moravská, 2010. 135 – 144.

Nepublikované práce

COUFALOVÁ, Petra. *Výchovné příručky a obraz dítěte v 19. století*. Pardubice, 2013. Bakalářská práce.

Internetové zdroje

JUŘÍK, Pavel. Jak šlechta přišla o majetky. *Historie web.cz.*, 4. 1. 2013. [cit. 2014-04-01]. URL: <<http://www.historieweb.cz/jak-slechta-prisla-o-majetky>>.

MOTEJZÍK, Pavel. *Historie zámku Žinkovy. Zámek Žinkovy místo, kde se píše příběhy.* 2014 [cit. 2014-06-11]. URL: <<http://zamekzinkovy.cz/o-nas/historie>>.

ŇÁKOVÁ, Jana. *Základní informace.* Městys Žinkovy. 23. 6. 2008 [cit. 2014-03-15]. URL: <<http://www.zinkovy.advice.cz/mesto-a-okoli/o-zinkovech.html>>.

ŇÁKOVÁ, Jana. *Žinkovy: historie.* Městys Žinkovy. 11. 6. 2008 [cit. 2014-03-15]. URL: <<http://www.zinkovy.advice.cz/mesto-a-okoli/historicke-pamatky/historie-zinkovska.html>>.